

فرآیند دادرسی و قضایی تعقیب مجرمین در کشورهای دیگر و طریق استرداد آنها

محمد موسائی^۱، نرگس پورشاهی آقچه کند^۲، میلاد سپهوند^۳

^۱ کارشناسی ارشد جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر

^۲ کارشناسی ارشد جزا و جرم شناسی موسسه عالی غیر انتفاعی رشدیه تبریز

^۳ کارشناسی حقوق دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد

چکیده

با افزایش میزان جرایم مجرمان به دلیل فرار از مجازات سعی می کنند به هر طریقی از کشور خارج شوند و به کشور دیگری بروند تا به دلیل جرایمی که انجام داده اند مورد مجازات قرار نگیرند. در این مقاله که روش توصیفی- تحلیلی به نگارش در آمده است به بررسی موضوع فرآیند دادرسی و قضایی تعقیب مجرمین در کشورهای دیگر و طریق استرداد آنها پرداخته ایم و به این نتایج دست یافته ایم. پلیس بین الملل نقش بسیار مهم و مفیدی در جهت استرداد مجرمین در جهان ایفا می نماید. موانع قضایی و اداری فراوانی در زمینه استرداد مجرمین از کشور دیگر به ایران وجود دارد پلیس اینترپل همواره به عنوان یک مقام بیطرف بین المللی نباید تحت دستور سایر کشورها باشد. که مهمترین آن دخالت و نفوذ کشورهای اروپایی و امریکا می باشند هر چند نوع مجازات، تشریفات زاید، نبود قرار داد استرداد بین دو کشور.. در این بین نیز موثر است ولی اعمال نفوذ اصلی ترین نقش را برعهده دارد.

واژه‌های کلیدی: استرداد، مجرمین، اینترپل، دادرسی، قضایی، تعقیب

مقدمه:

گسترش روزافزون ارتباطات و از میان رفتن بسیاری از موانع، جوامع بشری را بیش از پیش به یکدیگر نزدیک کرده است؛ این قرابت و نزدیکی علاوه بر محاسن بسیار زیادی که دربردارد مشکلاتی را نیز موجب شده است. سرعت در حمل و نقل و امکانات فراوان مسافرتی مورد سوء استفاده عده قلیلی از مجرمین قرار گرفته که مرتکب جرایم مهمی چون؛ قتل، سرقت مسلحانه، آدم ربائی و... شده اند و قبل از اینکه در محل ارتکاب جرم دستگیر شوند از محل وقوع جرم می گریزند تا کسی نتواند به آنها دسترسی پیدا کند و یا جرمی را علیه منافع کشوری در خارج از قلمرو صلاحیتی آن کشور انجام می دهند و از آنجا که عدالت مستلزم آن است که متهمین و مجرمین فراری در سایر کشورها احساس آسایش و امنیت نمایند، و بدین جهت برای مبارزه با جرم و جنایت در درون مرزهای یک کشور قوانین و مقرراتی را تدوین کرده و به تصویب می رسانند. لکن با اینکه تمامی تمهیدات بازدارنده علیه مرتکبین جرم برای ممانعت از فرار به سایر کشورها و تعقیب کیفری آنان به کارگرفته می شود، در بسیاری موارد، تبهکاران پس از ارتکاب جرم و قبل از کشف آن، به طرق مختلف به فرار از کشوری که در آن مرتکب جرم شده اند، مبادرت می کنند که در این صورت هیئت حاکمه براساس قوانین و نظامهای حکومتی و به منظور صیانت از جامعه در برابر جرایم، این دسته از مجرمان را تحت تعقیب کیفری از طریق درخواست استرداد قرار می دهند در صدد حفاظت از جامعه خویش در قبال این جرایم بر می آیند لذا در جهت ایجاد همکاری بین المللی در زمینه مجازات مجرمین، مسأله موانع قضایی و اجرایی استرداد مجرمین توسط اینترپل مطرح شده است.

مقدمات اداری استرداد مجرمین

تشکیلات پلیس اینترپل در کشورها و ساز و کار آنها در دستگیری و استرداد مجرمین

تشکیلات ارکان اصلی اینترپل

از زمان ایجاد سازمان اینترپل در ۱۹۲۳، این سازمان تحولات عمیقی یافته، بااستدام اتباع بیش از ۸۰ کشور از میان متخصصین پلیس در تمام موضوعات فنی که از طرف تشکیلات پلیسی کشور متبوع خود معرفی می شوند و با فعالیتی شبانه روزی دخالت دارد.

رسالت سازمان تسهیل همکاری های پلیسی بین المللی، حثیدر نبود روابط سیاسی میان کشورهای ذینفع می باشد. از نظر تشکیلاتی، سازمان دارای اعضاء و ارکانی می باشد. اعضاء اینترپل را نمایندگان نیروهای پلیس کشورهای عضو تشکیل می دهند. (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۱۳)

اینترپل دارای شش نهاد است براساس ماده ۵ اساسنامه که عبارتند از:

- مجمع عمومی
- کمیته اجرایی
- دبیرخانه مرکزی
- دفترهای ملی مرکزی
- هسته مشاوران
- کمیسیون بررسی پرونده های اینترپل

مجمع عمومی عالی ترین مقام سازمان بین المللی پلیس جنایی است که هر یک از کشورهای عضو در آن دارا نماینده هستند.

مجمع عمومی^۱

عالی ترین نهاد تصمیم گیرنده اینترپل، مجمع عمومی است. که با حضور کلیه اعضاء تشکیل می شود. این مجمع هر سال در یکی از کشورهای عضو تشکیل می شود. تمامی کشورهای عضو دارای نماینده یا نمایندگانی در مجمع عمومی می باشند. هیأت نمایندگی هر کشور تحت ریاست یک نفر که از طرف مقام حکومتی صلاحیت دار کشور متبوع خود انتخاب می شود قرار دارد. ترکیب هیأت نمایندگی کشورها به وسیله هر کشور متبوع خود انتخاب می شود قرارداد. ترکیب هیأت نمایندگی کشورها به وسیله هر کشور به اطلاع دبیرکل سازمان رسانده می شود. (تقی زاده، ۱۳۹۱، ص ۱۴) برخی از وظایف این نهاد عبارتند از: اجرای اساسنامه، تصویب برنامه های سالانه و یافتن روش های مناسب برای رسیدن به اهداف سازمان.

برابر اصل ۶ اساسنامه سازمان، مجمع عمومی مرجع عالی اداره کننده اینترپل بوده و از هیأت های نمایندگی منصوب شده از جانب کشورهای عضو تشکیل می گردد. همچنین مطابق با اصل هفتم هر کشور عضو می تواند یک یا چند نماینده داشته باشد اما فقط یک نفر که توسط مقام ذیصلاح کشور متبوع منصوب می گردد، ریاست هیأت نمایندگی را دارا خواهد بود. به دلیل ماهیت فنی سازمان کشورهای عضو باید تلاش کنند تا در هیأت نمایندگی خود افرادی با شرایط زیر را دارا باشند:

الف) مقامات عالی رتبه اداری که با امور پلیسی سر و کار دارند.

ب) مقامات رسمی که وظایف عادی آنان با فعالیت های اینترپل در ارتباط است.

ج) متخصصین در موضوعات دستور جلسه

هر کشور عضو در مجمع عمومی دارای یک حق رای و آراء کشورها با یکدیگر برابر است و بیشتر تصمیمات مجمع با اکثریت ساده اعضاء حاضر در قالب قطعنامه اتخاذ می شوند مگر تصمیماتی که به موجب اساسنامه نیاز به اکثریت دوسوم باشد. رای هر کشور از طرف رئیس هیأت نمایندگی آن داده می شود. هیچ نماینده ای نمی تواند برای کشور دیگری رأی دهد. اعضایی که از رأی دادن خودداری می نمایند می توانند به توجیه عمل خود بپردازند. رأی گیری فقط در یک مرحله به عمل می آید مگر در مواردی که نیاز به اکثریت دوسوم باشد که در این صورت رأی گیری در دو مرحله صورت می گیرد. تشریفات رأی گیری به سه طریق است: بلند کردن دست، خواندن به اسم، رأی گیری مخفی. در هر لحظه هیأت نمایندگی می تواند خواهان رأی گیری به شیوه دوم یعنی خواندن به اسم شود مگر در مواردی که رأی گیری مخفی پیش بینی شده باشد. بعد از تشکیل اجلاس، مجمع اقدام به بررسی مسائل دستور جلسه و در نهایت اتخاذ تصمیم در قالب قطعنامه می نماید. قطعنامه ها بنا به تقاضای هر نماینده، پاراگراف به پاراگراف مورد بررسی قرار می گیرند و در نهایت مجمع اقدام به اتخاذ تصمیم نسبت به مجموع آن می نماید. وقتی پیشنهاد اصلاحیه ای مطرح می شود، ابتدا خود این اصلاحیه به رأی گذارده می شود. چنانچه اصلاحیه های متعددی ارائه شوند، رئیس مجمع با الویت شروع طرح آنها می که از نظر محتوایی فاصله بیشتری با پیشنهاد اصلی دارند به رأی می گذارد.^۲ (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۱۵)

الف-اجلاس مجمع عمومی

مجمع عمومی اینترپل دارای دونوع اجلاس می باشد. عادی و فوق العاده.

ب- صلاحیت مجمع عمومی

^۱ General assembly

^۲ Article 16-26 du Reglement

انجام مسائل پیش بینی شده در اساسنامه. مشخص نمودن اصول و تدوین تدابیر کلی خاص برای تحقق اهداف سازمان آن گونه که در ماده ۲ اساسنامه آمده است. بررسی و تأیید برنامه کار ارائه شده توسط دبیر کل برای سال در پیش رو. تعیین مقررات هر راه حلی که ضروری باشد. انتخاب اشخاص برای فعالیت های پیش بینی شده در اساسنامه. تصویب قطعنامه ها و ارائه توصیه به اعضاء در مورد مسائل مرتبط با صلاحیت سازمان. مشخص نمودن سیاست مالی سازمان. بررسی و تصویب توافقات یا دیگر سازمان ها. به طور کلی صلاحیت های مجمع عمومی را می توان در چهار گروه طبقه بندی نمود. صلاحیت بررسی، شور و توصیه، صلاحیت مالی، صلاحیت اصلاحاتی و صلاحیت انتخاباتی. (تقی زاده، ۱۳۹۱، ص ۱۷-۱۵)

کمیته اجرایی^۳

این کمیته از رئیس سازمان، دو معاون او و پانزده نفر عضو تشکیل شده است. برخی از وظایف آن عبارتند از: تهیه برنامه و دستور کار مجمع عمومی، نظارت بر کار دبیرخانه و پیش بینی بودجه و مخارج سازمان. این نهاد موظف است حداقل سالی یک بار تشکیل جلسه بدهد.

برابر اصل ۱۵ اساسنامه اینترپل کمیته اجرایی مرکب از رئیس سازمان، سه نایب رئیس و نه نفر نماینده می باشد که با دو سوم اکثریت آرای مجمع عمومی از میان نمایندگان انتخاب می شوند. کمیته اجرایی ارگان تصمیم گیرنده با مسؤلیت محدود برای سازمان می باشد در حالی که مجمع عمومی ارگان تصمیم گیرنده جامع و مطلق آن است. برابر اصل ۲۲ اساسنامه، وظایف کمیته اجرایی به شرح زیر است:

- الف) نظارت بر اجرای تصمیمات مجمع عمومی.
- ب) تهیه دستور جلسه اجلاسهای مجمع عمومی.
- پ) ارائه هرگونه برنامه کاری یا پروژه های مفید به مجمع عمومی.
- ت) اجرای کلیه اختیارات محول شده از طریق مجمع.
- ث) (کمیته اجرایی می تواند اصلاحیه هایی برای اساسنامه و دیگر قوانین و مقررات (مقررات کلی، مقررات مالی، مقررات پرسنلی، دستور العمل حذف اطلاعات پلیسی نگهداری شده توسط دبیرخانه و ...) را پیشنهاد نماید.
- ج) کمیته اجرایی در مورد موضوعات مربوط به امور مالی، تهیه پیش نویس بودجه، تصویب دستورالعمل کاربرد مقررات مالی، دبیر کل را راهنمایی می کند. کلیه تغییر به عمل آمده بودجه در طی سال مالی را تصویب و درباره مجازات هایی که به خاطر حق عضویت های عقب افتاده در مورد کشورها باید اعمال گردد، تصمیم گیری می نماید.
- چ) کمیته اجرایی نماینده ای را برای پست دبیر کلی به مجمع عمومی پیشنهاد می نماید.
- ح) کمیته اجرایی توسط یکی از اعضای خود در هیأت نظارت بر کنترل داخلی آرشيو اینترپل حضور می یابد. (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۱۷)

³ Executive committee

دبیرخانه مرکزی^۴

مهم ترین نهاد اداری سازمان که دارای فعالیت دائمی است و از تشکیلات دائمی سازمان است که ریاست آن بر عهده دبیرکل سازمان است. اجرای برنامه‌های تصویب شده در مجمع عمومی و کمیته اجرایی و اعلام مهم‌ترین جرم‌های بین‌المللی و آمار آن، از وظایف این نهاد است. نتایج اجلاس پلیس بین‌الملل، ریشه‌یابی و تحقیق در مورد جرم‌ها در نشریه‌های گوناگون این نهاد منتشر و برای اعضا ارسال می‌شود.

دبیرخانه کل یک نهاد دائمی اداری، فنی می‌باشد که اینترپل از طریق آن انجام وظیفه می‌نماید. دبیرخانه کل تصمیمات اتخاذ شده از سوی مجمع عمومی و کمیته اجرائی را به مرحله عمل در آورده، هماهنگی و نظارت و سرپرستی در زمینه مبارزه علیه بزهکاری بین‌المللی را برعهده دارد. همچنین ضمن جمع‌آوری اطلاعات مربوط به جرم و مجرمین با مسئولین ملی و بین‌المللی تماس و ارتباط برقرار می‌سازد. دبیرخانه به‌وسیله دبیرکل که به پیشنهاد کمیته اجرایی و از سوی مجمع عمومی برای یک دوره پنج ساله انتخاب می‌شود، اداره می‌گردد.

دبیرکل که عالی ترین مقام اداری و اجرایی تمام وقت سازمان است به نظارت بر فعالیت جاری اینترپل در زمینه همکاری پلیس بین‌المللی و نیز اجرای تصمیمات مجمع عمومی و کمیته اجرایی می‌پردازد.^۵ (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۲۵)

دفتر ملی مرکزی^۶

در هر یک از کشورهای عضو نهادی با این نام تأسیس می‌شود. این نهاد از یک سو با دبیرخانه مرکزی و مراکز منطقه‌ای در ارتباط است و از سوی دیگر با دفاتر ملی مرکزی دیگر کشورها مربوط است. مکاتبه‌های اولیه برای جستجوی متهم یا مجرم فراری، تعیین هویت او، ردیابی، شناسایی، دستگیری و استرداد مجرمان به کشور محل وقوع جرم، بر عهده این نهاد است. دفتر مرکزی ملی در هر کشور نهاد مسئول و رابط در زمینه پلیس بین‌الملل با نهادهای ذیل می‌باشد:

دبیرخانه اینترپل و دفاتر منطقه ای آن

دفاتر مرکزی ملی کشورهای دیگری که برای تحقیقاتشان در خارج نیاز به کمک دارند. نقش دفتر مرکزی ملی معمولاً بخشی از پلیس ملی یک کشور عضو یا پلیس قضایی آن یا وابسته به وزارتخانه یا اداره مسئول تامین امنیت عمومی یا قضایی می‌باشد. رئیس دفتر مرکزی ملی معمولاً یکی از کارمندان عالی رتبه مسئول در آن کشور می‌باشد و متناسب با وسعت کشور می‌تواند تا ده ها کارمند متخصص داشته باشد. (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۲۹)

هسته مشاوران^۷

این هسته متشکل از گروهی از اساتید دانشگاه و متخصصان رشته‌های مختلف است که از سوی کمیته اجرایی برای مدت سه سال انتخاب می‌شوند. وظیفه این مشاوران، کمک به اینترپل در حل مسائل تخصصی و علمی است. این افراد از میان شخصیت

⁴ Secretariat General

⁵ Article 18-24 du statut

⁶ National Central Bureaus

⁷ Advisers

هایی که دارای شهرت بوده و از نظر کاری در موضوع مورد نظر سازمان صاحب نظر بین المللی می باشند انتخاب می شوند. (تقی زاده، ۱۳۹۱، ص ۳۲)

کمیسیون بررسی پرونده‌های اینترپل

این کمیسیون، یکی از بخش‌های مستقل سازمان است که سه وظیفه زیر را بر عهده دارد: ۱. بررسی وضعیت پردازش اطلاعات شخصی و مطابقت آن با قوانین و مقررات سازمان ۲. دادن مشاوره به اینترپل در مورد پروژه‌های سازمان، عملیات‌ها و هر مشکلی که درباره وضعیت اطلاعات شخصی افراد وجود داشته باشد ۳. پردازش درخواست‌های مربوط به پرونده‌های موجود در اینترپل. (فرهنگنامه کودکان و نوجوانان، ص ۱۱۳)

ساز و کار پلیس اینترپل در دستگیری و استرداد مجرمین

اعلامیه و ابلاغ

یکی از مهم ترین فعالیت های اینترپل کمک به نیروی انتظامی پلیس در تمامی کشورهای عضو و مبادله اطلاعات مهم مرتبط با جرائم از طریق سیستم اعلامیه های بین المللی سازمان می باشد. دبیرخانه سازمان اینترپل بنا به تقاضای کشورهای عضو اقدام به صدور اعلامیه ها می نماید و آن را برای تمامی اعضاء می فرستد. در این اعلامیه ها اطلاعاتی در رابطه با هویت، نوع جرم، آثار شناسایی و عکس و... افراد مجرم تحت تعقیب قید شده است هدف این است که از این طریق با کمک پلیس های کشورهای عضو بتوان اقدام به دستگیری فرد مذکور نمود.

این اعلامیه ها که از طرف فرماندهی و هماهنگی ارسال می شوند مربوط می شوند به افراد تحت جستجو برای ارتکاب جرائم شدید، اشخاص مفقود شده، اجساد شناخته نشده، تهدیدات احتمالی و شیوه های مورد استفاده بزهکاران.

این اعلامیه ها همچنین می توانند در مورد افراد متهم به همکاری با گروه تروریستی القاعده و طالبان که از طرف سازمان ملل متحد تحت تعقیب می باشند و یا در مورد افراد متهم به جرائم نقض شدید حقوق بین الملل بشردوستانه که از طرف دیوان کیفری بین المللی و دادگاه های کیفری بین المللی برای یوگسلاوی سابق تحت تعقیب می باشد صادر شود. (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۶۲)

انواع اعلامیه ها

باتوجه به موضوع، اعلامیه ها به رنگ های مختلفی صادر می شوند این رنگ ها عبارتند از:

اعلامیه قرمز (تحت پیگرد)^۸ - درمورد افراد تحت تعقیب

مبنای حقوقی صدور اعلامیه قرمز- از این اعلامیه برای تقاضای دستگیری موقت برای استرداد افراد تحت تعقیب بر اساس یک حکم جلب یا تصمیم قضایی استفاده می شود. بسیاری از کشورهای عضو اینترپل اعلامیه قرمز را به عنوان حکم دستگیری موقت تلقی می نمایند. به علاوه اینترپل به عنوان یک نهاد رابط انتقال رسمی تقاضاهای توقیف موقت به موجب برخی عهدنامه

⁸ Red Notice (Wanted)

های دوجانبه و چند جانبه استرداد از قبیل کنوانسیون های اروپایی استرداد، کنوانسیون استرداد جامعه اقتصادی دولت های آفریقای غربی یا عهد نامه نمونه استرداد تهیه شده به وسیله سازمان ملل متحد تلقی می شود.^۹ این اعلامیه برای افرادی صادر می شود که پس از ارتکاب جرم به کشور دیگری فرار نموده اند. در این اعلامیه مشخصات فرد، عکس و آثار انگشت در صورت موجود بودن، مشخصات ظاهری متهم، سایر اطلاعات، اطلاعات قضایی قید می شود. در اعلامیه قید می شود که در صورت یافت شدن فرد مذکور در کشور دریافت کننده اعلامیه آن کشور باید بلافاصله اینترپل را مطلع نموده و نسبت به استرداد او اقدام نماید. برای کشورهایی که اعلامیه را در نظام قضایی خود پذیرفته اند این اعلامیه در حکم درخواست دستگیری موقت است. لذا در اعلامیه قید می شود که درخواست کننده از کدام کشورها تقاضای استرداد متهم را می نماید.^{۱۰} (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۶۳)

اعلامیه آبی (استعلام)^{۱۱}

برای افرادی که به دلیل یک جرمی مورد نظر می باشند زمانی که پلیس کشوری بخواهد اطلاعات بیشتری در مورد فردی که تحت نظر آن است به دست آورد می تواند اطلاعات مذکور را از کشورهای عضو و دبیرخانه تقاضا نماید. در این صورت سازمان اقدام به انتشار این اعلامیه می نماید. بنابراین اعلامیه آبی، امکان جمع آوری اطلاعات اضافی در مورد افراد، محل اقامت یا فعالیت های نامشروع آنها را فراهم می آورد. کشور متقاضی بدین طریق می تواند از این اطلاعات در یک پرونده کیفری استفاده نموده و با ارزیابی آن امکان ارتکاب جرم توسط فرد مذکور را پیش بینی یا پیشگیری نماید.^{۱۲} (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۶۴)

اعلامیه سبز (هشدار)^{۱۳}

در مورد افراد متهم به ارتکاب جرائم سنگینی که در رابطه با آنها نیاز به انتشار اعلامیه و اطلاعات پلیسی می باشد صادر می شود: از این اعلامیه برای آگاه نمودن و ارسال اطلاعات پلیس در مورد افرادی که مرتکب جرائم کیفری شده اند و می توانند به تکرار آن در کشورهای دیگر پردازند استفاده می شود. وقتی فرد مجرمی مدت محکومیت خود را گذرانده ولی امکان مجدد جرم توسط او وجود دارد برای اینکه کشورها از نوع جرم ارتکابی، شگردها و دیگر اطلاعات او مطلع باشند دبیرخانه اینترپل با انتشار چنین اعلامیه ای پلیس کشورهای عضو را مطلع می نماید. با این هشدار امکان ارتکاب جرم از طرف افراد این چنینی در کشورهای دیگر کاهش می یابد و با سهولت بیشتری می توان با آن مقابله نمود. (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۶۴)

اعلامیه زرد (گمشدگان)^{۱۴}

در مورد افراد گم شده - از این اعلامیه برای تقاضای کمک جهت یافتن افراد مفقود شده به ویژه افراد صغیر یا جهت تشخیص هویت افرادی که به دلیل ناتوانیشان نمی توانند آن را انجام دهند استفاده می شود. دبیرخانه با انتشار مشخصات دقیق و عکس

⁹ Les notices-Fiche Pratique com/ FS/2008-03/GI-02 http://www.interpol.int/les_notices

¹⁰ www.vekalat.org/public.php?cat=2&newsnum=621425

¹¹ Blue Notice (Enquiry)

¹² www.vekalat.org/public.php?cat=2&newsnum=621425

¹³ Green Notice (Warning)

¹⁴ Yellow Notice (Missing Person)

این افراد که از کشور متقاضی به دبیرخانه ارسال شده و ارسال آن اطلاعات به کشورهای عضو از طریق اعلامیه زرد کمک مهمی به خانواده های این افراد جهت یافتن عزیزانشان می نماید. (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۶۴ و ۶۵)

اعلامیه سیاه (اجساد شناسایی نشده)^{۱۵}

در رابطه با تشیص هویت اجساد- از این اعلامیه برای جمع آوری اطلاعات در مورد افراد فوت شده که هنوز تشیص هویت نشده اند استفاده می شود. ممکن است افرادی در اثر حوادث مختلف از قبیل غرق شدن یا درگیری در منازعه و غیره فوت نمایند و به دلیل عدم داشتن مدارک هویتی معتبر اجسادشان شناسایی نشود. لذا پلیس کشوری که جسد در آن یافت شده مشخصات فرد مذکور را به دبیرخانه اینترپل اطلاع می دهد که از طریق اعلامیه سیاه به اطلاع کلیه کشورهای عضو می رسد بدین ترتیب سعی در یافتن خانواده این افراد که ممکن است به دلیل مفقود شدن فرد مذکور اطلاعاتی در اختیار پلیس کشور قرار داده باشند می شود. پلیس کشورها با دریافت اعلامیه سیاه از طریق مطابقت آن با اطلاعات و آرشيوهای خود می تواند کمک به شناسایی آن فرد نماید. (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۶۵)

اعلامیه ویژه اینترپل - اعلامیه خاص اینترپل - شورای امنیت سازمان ملل

این اعلامیه در سال ۲۰۰۵ و در اجرای قطعنامه ۱۶۱۷ شورای امنیت سازمان ملل ایجاد شد. هدف از این اعلامیه در اختیار قراردادن بهترین وسیله برای کمک به کمیته ۱۲۶۷ شورای امنیت برای انجام وظایفش در خصوص بلوکه کردن دارایی ها، ایجاد تحریم تسلیحاتی و ممنوعیت مسافرت در مورد افراد و نهادهای مرتبط با القاعده و طالبان که نامشان در لیست کمیته ۱۲۶۷ شورای امنیت سازمان ملل آمده می باشد. بنابراین هدف این اعلامیه جلب توجه پلیس کشورها به افراد یا گروه های خاص القاعد و طالبان مورد تعقیب سازمان ملل می باشد. (تقی زاده انصاری، ۱۳۹۱، ص ۶۵)

اعلامیه نارنجی^{۱۶}

در رابطه با مواد خطرناک، اعمال جنایی یا وقایعی که می توانند به ایجاد خطر برای امنیت عمومی بپردازند: از این اعلامیه برای آگاه نمودن پلیس، ارگان های عمومی و دیگر سازمان های بین المللی در مورد خطرناک، اعمال جنایی یا وقایعی که می توانند تهدیدی برای امنیت ایجاد نمایند استفاده می شود.

اعلامیه ها حاوی اطلاعاتی در مورد دوتنوع مسائل می باشند:

عناصر تشیص هویت- شناسنامه، مشخصات، عکس، اثر انگشت و دیگر اطلاعات مفید از قبیل شغل، زبان مورد استفاده، شماره مدارک هویت و غیره.

عناصر حقوقی از قبیل توصیف جرم اتهامی فرد، مواد قانونی که مجازات فرد به موجب آن وضع می شود، مجازات تعیین شده یا حداکثر مجازاتی که فرد به آن خواهد رسید، و در حالت اعلامیه قرمز ارجاع به حکم بازداشت یا تصمیم محکومیت صادره از طرف دادگاه و کشوری که از آن کشور متقاضی تقاضای استرداد می نماید. (تقی زاده، ۱۳۹۱، ص ۶۶)

¹⁵ Black Notice (United Ratified Body)

¹⁶ Notice orange

روش های شکلی استرداد

روش های شکلی استرداد را با توجه به نظام های مختلف حقوقی می توان به سه دسته تقسیم بندی کرد:
۱. سیستم اداری سیاسی ۲. سیستم قضایی ۳. سیستم نیمه قضایی و نیمه اداری.

روش اداری سیاسی:

اقدام با این روش بسیار ساده است. رسیدگی به تقاضا و تشخیص این که شرایط پیش بینی شده مورد رعایت قرار گرفته است یا نه با مقامات اجرایی دولتی است. در حقیقت رسیدگی به شرایط استرداد و احراز وجود آنها یکی از وظایف اجرایی دولت به شمار می آید. در این روش استرداد بدون هیچ گونه تشریفات قضایی به وسیله قوه مجریه انجام می شود به همین جهت مزیت آن را می توان سرعت اجرای استرداد دانست، لیکن از لحاظ احترام به حقوق بشر و آزادی های متهم و حقوق دفاعی، روش مناسبی به نظر نمی رسد. (مخدوم، ۱۳۸۷، ص ۹۳)

روش قضایی:

برحسب این روش، بررسی تقاضاهای استرداد و تشخیص وجود یا عدم وجود شرایط لازم با مقامات قضایی است. در این روش به شخص مورد تقاضا اجازه و امکان داده می شود که با تدارک دلایل و مدارک لازم از خود دفاع و اگر شرایط استرداد وجود نداشته باشد، آن را اعلام کند، حتی متهم برای دفاع از خود می تواند وکیل انتخاب کرده و آزادی مشاوره با وکیل را داشته باشد. بدیهی است که طرز رسیدگی در سیستم قضایی بیشتر با اصول آزادی وفق می دهد، لیکن باید دانست روش مذکور دارای معایبی نیز هست، که طولانی شدن اجرای استرداد به دلیل طی کردن کامل مراحل دادرسی در محاکم کشور متقاضی عنه از جمله معایب این روش است. (جلالی و سعیدزاده، ۱۳۹۱، ص ۸۵)

روش نیمه قضایی و نیمه اداری

امروزه اکثر کشورهای جهان از این سیستم در استرداد استفاده می کنند. سیستم مختلط با هدف حفظ و جمع مزایای هر دو سیستم و حذف معایب آن امروزه به عنوان یک سیستم کارآمد در اکثریت کشورها مورد استفاده قرار می گیرد. در فرآیند پدیده استرداد هم باید اعمال اداری و ملاحظاتی سیاسی و هم برای تضمین آزادی ها و حقوق متهم، تشریفات قضایی در نظر گرفته شود.

البته بایستی بدین نکته اشاره شود که در برخی سیستم ها، جنبه قضایی در استرداد بیشتر مورد توجه قرار گرفته و در برخی از سیستم ها جنبه اداری و سیاسی بیش تر مورد نظر است و آرای قضایی برای اس ترداد یا عدم استرداد جنبه مشورتی برای دولت دارد. (مخدوم، ۱۳۸۷، ص ۱۰۰)

به نظر می رسد روش معمول در ایران نیز روش مختلط است، در این روش مقدمات و عمل بازگرداندن اداری و اجرایی است، یعنی به واسطه دخالت وزارت امور خارجه و پلیس است که مقدمات و استرداد انجام خواهد شد، ولی تصمیم گیری راجع به بررسی وجود شرایط استرداد با قوه قضائیه است و دادگاه باید رسیدگی کند که آیا شرایط استرداد وجود دارد یا نه؟ (حسن برقی، ۱۳۹۷، ص ۵۸)

الگوی سازمان ملل برای استرداد در بند یک از ماده ۹ این گونه بیان می نماید: «در موارد مقتضی و ضروری ممکن است که دولت متقاضی از کشورهای متقاضی عنه تقاضای بازداشت شخه مورد نظر را قبل از ارسال درخواست ها داشته باشد تا زمان لازم برای انتقال درخواست، باعث فرار شخه مورد نظر نشود. درخواست های استرداد نیز ممکن است به وسیله پست، تلگراف یا از طریق پلیس بین الملل جنایی ارسال گردد.»^{۱۷}

از وظایف اصلی اینترپل در استرداد این است که دفاتر ملی مرکزی و دبیرخانه کل باید مقدمات استرداد را فراهم کرده و سپس به شناسایی، تعقیب و دستگیری افراد مورد تقاضا پرداخته شود (قربان حسینی، ۱۳۷۰، ص ۶۴)

امروزه تنها استرداد مجرمان مورد نظر سازمان نیست و به علت سرقت ها و قاچاق اشیای ارزشمند از داخل کشورها و موارد دیگر غیر از اشخاص، نیاز به تدوین مقررات جدید در مورد استرداد اشیاء بیش از پیش احساس می شود.

حالت های زیر برای استرداد مجرمین در نظر گرفته شده است:

مشخص بودن محل حضور شخص

در این حالت می بایست احکام و اسناد و مدارک صادره از مقامات قضایی از لحاظ شکلی براساس آن چه که در توافقات چند جانبه یا کنوانسیون های بین المللی یا معاملات متقابل تصریح شده درآیند و پس از آن درخواست ها از طریق دفاتر ملی مرکزی مستقر در کشورهای عضو و دبیرخانه کل به کشور متقاضی عنه فرستاده و استرداد پس از هماهنگی با پلیس کشورهای مسیر انتقال صورت می گیرد.

مشخص نبودن محل حضور شخص

مرحله اول:

اعلام مشخصه های هویتی از جمله عکس، آثار انگشت، مدارک و احکام بازداشت از طریق دفاتر ملی مرکزی کشور متقاضی به دبیرخانه کل

مرحله دوم:

بررسی مسئله در خصوص این که موضوع فاقد جنبه سیاسی، مهربی، نژادی و نظامی باشد که این بررسی توسط دبیرخانه کل و نمایندگان کشورهای متقاضی و متقاضی عنه صورت می گیرد.

مرحله سوم:

انتشار و پخش وانندهای قرمز که مربوط به کسانی است که می بایست دستگیر شوند و به کشور درخواست کننده مسترد گردند. در این آگهی بین المللی جزئیات دستور بازداشت، جرم انجام گرفته و مشخصات مجرم و آثار انگشت او موجود می باشد. (عباسی، ۱۳۷۴، ص ۹۵)

مرحله چهارم:

بعد از انتشار وانتد مربوطه دفاتر ملی مرکزی از طریق هماهنگی با مبادی ورودی و خروجی و انجام چک های شناسایی محسوس و غیرمحسوس به جستجوی فرد مورد نظر پرداخته و در صورت لزوم با هماهنگی مقامات قضایی دستور توقیف یا ممنوع الخروج بودن فرد صادر خواهد شد. پاسخ های صریح درخصوص وجود یا عدم وجود فرد در کشورهای عضو باید به سرعت از طریق دفاتر ملی مرکزی به دبیرخانه کل جهت انعکاس به کشور متقاضی ارسال گردد.

¹⁷ Model Treaty Extradition New York 14 December 1990 Article 9 (1)

مرحله پنجم:

ایجاد هماهنگی برای اعزام افسران تحقیق: گاهی استرداد با توجه به قراردادهای دو جانبه انجام می پذیرد ولی گاهی به منظور مشخص شدن موضوع و آشکار شدن جوانب مختلف پرونده و یا به جهت کشف و متلاشی نمودن یک باند به طور کامل، حضور افسران تحقیق در کشور دیگر ضرورت پیدا می کند. اینترپل از طریق دفاتر ملی مرکزی هماهنگی های لازم را برای اعزام افسران تحقیق با مقامات قضایی و پلیسی کشورهای میزبان به عمل آورده و به منظور جلوگیری از تداخل کار زمینه های مسافرت آن ها را فراهم می کند.

در یکی از اولین مصوبات مجمع عمومی اینترپل در رابطه با استرداد مجرمین به منظور توجه بیشتر به این امر موارد ذیل مورد تاکید قرار گرفت:

- تشویق کشورها به ایجاد معاضدات چند جانبه و الحاقی به کنوانسیون های بین المللی و منطقه ای استرداد از طریق مقامات پلیسی و قضایی.
 - توجه دادن مقامات کشور به نقش مهم شبکه گسترده ارتباطاتی اینترپل در موقعیت یابی سریع افراد و انتقال درخواست ها و مدارک.
 - تشویق کشورها به الگو برداری از طرح کشورهای اروپایی درباره استرداد با توجه به جامعیت آن.
 - تشویق کشورها به استفاده بیشتر از امکانات سازمان و وضع قوانین خاص در موارد نبود قرارداد استرداد.
 - به منظور هماهنگی در انجام استرداد از لحاظ شکلی در خواست های استرداد باید شامل مشخصات مجرم، جزییات جرم، حداکثر مجازات آن در قوانین مربوط، احکام بازداشت، شماره حکم و زمان مشخص شده برای استرداد باشد.
 - ارسال قوانین و معاهدات مربوط به استرداد کشورهای عضو به آرشیو دبیرخانه کل برای بهره برداری سایر کشورها.
- تعیین آمارهای دقیق اعلان ها (وانتدهای) اعلام شده و زمان صدور آن ها و نتایج حاصله به منظور ثبت در آرشیوها (کریمی، ۱۳۹۹، ص ۲۴)

قراردادهای استرداد مجرمین میان ایران و کشورها، ماهیت و اهداف آنها

چنانچه بین دولت تقاضا کننده و دولت متقاضی عنه، قرارداد ویژه استرداد مجرمین وجود داشته باشد، نسبت به جرایم پیش بینی شده در عهدنامه و با رعایت سایر شرایط، قبول استرداد اجباری است. اما اگر بین کشور متقاضی و کشور متقاضی عنه قرارداد خاصی وجود نداشته باشد و همچنین نسبت به جرائم خارج از شمول عهدنامه، قبول یا رد تقاضا اختیاری بوده و منوط به میل و اراده کشوری است که از آن تقاضای استرداد و یا اجرای حکم محکومیت به عمل می آید. در صورت اخیر معمولاً استرداد مجرم و یا اجرای حکم را به وجود روابط متقابل منوط می کنند. (آخوندی، ۱۳۸۲، ج ۷، ص ۳۱۴)

قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران در رابطه با استرداد مجرمین

اولین قراردادی که دولت ایران در زمینه استرداد منعقد نموده قرارداد منعقد با دولت افغانستان در سال ۱۳۰۷ بود که به علت انقضای مدت از اعتبار افتاده است. سایر عهدنامه های دوجانبه استرداد بین کشور ما و سایر کشورها عبارتست از:

عهدنامه با عراق (موافقتنامه موقت درباره استرداد مجرمین مصوب ۱۳۰۱ (۶ دسامبر ۱۹۲۲)

عهدنامه استرداد مقصرین و تعاون قضائی در امور جزائی بین ایران و ترکیه مصوب ۱۳۱۶/۳/۱۵.

قرارداد استرداد مجرمین با فرانسه مورخ ۱۳۲۵ (ژوئن ۱۹۶۲). = قانون قرارداد استرداد مجرمین بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت فرانسه =

قرارداد استرداد با پاکستان مصوب ۱۳۳۸ (۱۴ مارس ۱۹۳۷). = قانون راجع به عهدنامه استرداد مجرمین بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت پاکستان =

مذاکرانی مقدماتی با کشورهای ایتالیا - کویت - آلمان - رومانی و چند کشور دیگر وجود داشته که منجر به عقد قراردادی نگردیده است در سال ۱۳۵۲ موافقتنامه همکاری بین ایران و شوروی برای جلوگیری از هواپیماربائی امضا شد. = قانون موافقتنامه همکاری برای جلوگیری از ربودن ناوهای هوایی کشوری بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی =

جمهوری اسلامی ایران کشوری با موقعیت خاص ژئوپلیتیکی و دارای فرصت ها و امکانات خاص و منحصر به فرد جغرافیایی، تاریخی، فرهنگی و انسانی است که آن را به محور برقراری و حفظ ثبات و امنیت و ایجاد تحولات در منطقه تبدیل کرده است. این امر موجب گردیده تا برخلاف برخی کشورهای جدا افتاده از جامعه جهانی، تعاملات و همکاری های بین المللی به عنوان سیاستی بنیادین مورد توجه سیاستگذاران و قانونگذاران جمهوری اسلامی ایران باشد. به گونه ای که در قانون اسلامی، آرمان جمهوری اسلامی ایران در عرصه بین المللی «سعادت انسان در کل جامعه بشری» ذکر شده است و اصل ۱۱ قانون اساسی دولت را مکلف می کند تا: «... سیاست کلی خود را بر پایه ائتلافات و اتحاد ملل اسلامی قرار دهد و کوشش و پیگیری به عمل آورد تا وحدت سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جهان اسلام را تحقق بخشد.» اما به طور قطع وحدت سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جز با اتخاذ چارچوب حقوقی یکسان و هماهنگ و اتحاد حقوقی دول مسلمان محقق نخواهد شد. اصل ۱۵۴ قانون اساسی معیار تنظیم این تعاملات را «تحقق استقلال، آزادی و حکومت حق و عدل برای همه مردم جهان» دانسته و بند ۱۶ اصل سوم دولت را دارای «تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان و حمایت بی دریغ از مستضعفین جهان» دانسته است. (کریمی، ۱۳۹۹، ص ۲۶)

در حوزه امور قضایی، همکاری های بین المللی قضایی در حال حاضر در محورهای مختلفی شامل استرداد مجرمان، انتقال محکومان، معاضدت قضایی در امور کیفری و مدنی، انتقال دادرسی، استرداد اموال و کمک های فنی انجام می شود و این قلمرو در حال گسترش است. انجام این همکاری های قضایی بین المللی نیز در سه قالب متصور است:

الف) همکاری قضایی مبتنی بر معاهدات چند جانبه بین المللی:

برخی کنوانسیون ها و معاهدات چندجانبه بین المللی در متن خود زمینه همکاری های قضایی بین المللی را فراهم آورده اند. در این زمینه کنوانسیون های مقابله با مواد مخدر، مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی و مبارزه با فساد را می توان نام برد. ب) همکاری قضایی مبتنی بر معاهدات دوجانبه:

انعقاد معاهدات دو جانبه یکی از راهکارهای سنتی همکاری های قضایی بین المللی است. تا سال ۱۳۷۶ به طور کلی چهار قرارداد معاضدت قضایی و استرداد مجرمین بین ایران و سایر کشورها به شرح زیر وجود داشت:

- موافقتنامه استرداد مجرمین و متهمین جرایم، با افغانستان، ۱۳۰۷

- قرارداد استرداد مقصرین و تعاون قضایی در امور جزائی و تعاون قضایی، با ترکیه، ۱۳۱۶

- عهدنامه استرداد مقصرین، با پاکستان، ۱۳۳۹

- قرارداد استرداد مجرمین، با فرانسه، ۱۳۴۲

این قراردادها با توجه به این که پیش از انقلاب منعقد و تصویب شده بودند، به لحاظ تغییر بنیادین قوانین و مقررات نیز به طور عمده مورد استفاده قرار نمی گرفتند. بعلاوه این قراردادها منحصر به دو موضوع استرداد مجرمین و معاضدت قضایی بودند.

با گذشت دو دهه بعد از انقلاب اسلامی، قوه قضائیه و وزارت دادگستری علاوه بر اصلاح این قراردادها و الحاق قراردادهای جدید به آنها، مذاکراتی را با کشورهای مختلف آغاز نمودند که منجر به آماده شدن ۱۱۰ عنوان قرارداد با کشورهای مختلف شد. از این تعداد ۲۳ قرارداد استرداد، ۱۳ قرارداد انتقال محکومین، ۱۸ قرارداد معاضدت قضایی در امور مدنی و ۱۹ قرارداد معاضدت قضایی در امور کیفری در مراحل تصویب قرار گرفته است.

(ج) همکاری قضایی مبتنی بر عمل متقابل

در مواردی که معاهدات دو یا چندجانبه بین المللی وجود ندارد یا معاهدات دو یا چندجانبه سکوت، ابهام یا نقص دارد، رفتار متقابل اعم از قضایی، سیاسی یا تقنینی راهکار انجام همکاری های قضایی بین المللی است. بهترین راه برای رفتار متقابل نیز داشتن قوانین و مقررات داخلی است که محدوده همکاری های قضایی بین المللی، شرایط و ترتیبات اجرا و اختیارات و تکالیف نهادهای ذیربط را مشخص نماید.

در این راستا در قوانین و مقررات ایران قانون تعاون قضایی مصوب ۱۳۰۹/۵/۲ در قالب یک ماده واحد، قانون راجع به استرداد مجرمین مصوب ۱۳۳۹/۲/۱۴ در قالب ۲۶ ماده و قانون راجع به تعقیب جزایی مجرمین فراری از مناطق سرحدی مجاور ایران مصوب ۱۳۱۳/۵/۱۷ در قالب ۲ ماده به تصویب رسیده است. (کریمی، ۱۳۹۹، ص ۲۷)

ضرورت و اهداف تدوین لایحه

توسعه تعاملات میان دولت ها و ملت ها در جهان کنونی به لحاظ فناوری های نوین اطلاعاتی و ارتباطی و پیشرفت های صنعتی، اندیشه دهکده جهانی را از مرحله نظر به واقعیتی مبهم تبدیل کرده که هر روز وضوح بیشتری می یابد. این واقعیت توأم با ایجاد نابهنجاری ها و اقتضائات فراملی و پیچیده ای شده است که به رغم قبیح بودن، خود پیوند و همبستگی دولت ها را در مقابله و سرکوب آنها ایجاب می کند. از این رو با توجه به مشکلاتی همانند فقدان رویه واحد در انعقاد و متن معاهدات دو جانبه همکاری های بین المللی، نقص قوانین و مقررات موجود بویژه در حوزه انتقال محکومین، معاضدت قضایی کیفری، فقدان ساختار و آئین دادرسی و رویه های اداری یکسان در امر همکاری های قضایی بین المللی، در اقدام مشترک وزارت دادگستری و قوه قضائیه جمهوری اسلامی از سال ۱۳۸۹ اقدام به تهیه و تدوین لایحه همکاری های قضایی بین المللی با اهداف زیر نموده اند:

- ۱- به روز رسانی، یکپارچه سازی و بازنگری در قوانین و مقررات موجود
- ۲- رفع خلاهای موجود در قوانین
- ۳- اجرایی شدن برخی تعهدات دولت ایران براساس معاهدات بین المللی که مورد تصویب جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است
- ۴- همراهی با جامعه بین المللی در مبارزه و سرکوب برخی جرایم فراملی
- ۵- فراهم نمودن امکان حمایت از اتباع ایرانی
- ۶- پیشگیری از مداخلات سیاسی بین المللی در امور قضایی فراملی مرتبط با جمهوری اسلامی ایران
- ۷- اعطای صلاحیت به دادگاه های داخلی ۸- آمادگی مقابله با تحولات آینده (کریمی، ۱۳۹۹، ص ۲۹)

مهم ترین موافقت نامه های بین المللی دوجانبه دولت ایران راجع به استرداد مجرمین

- ۱- قانون اجازه مبادله منضمه به عهدنامه و دادیه و تأمینیه ایران و افغانستان و پروتکل راجع به استرداد مجرمین و متهمین به جرم-۱۳۰۷
- ۲- عهدنامه استرداد مجرمین ایران و عراق ۱۳۱۰
- ۳- قانون راجع به تعقیب جزایی مجرمین فراری از مناطق سرحدی مجاور ایران-۱۳۱۳
- ۴- عهدنامه استرداد مقصرین و تعاون قضائی در مسائل حقوقی و تجارتي بین موافقتنامه های بین دولت ایران و دولت جمهوری ترکیه-۱۳۱۶
- ۵- قانون عهدنامه استرداد مجرمین بین دولت ایران و دولت پاکستان-۱۳۳۹
- ۶- قانون قرارداد استرداد مجرمین بین دولت ایران و دولت فرانسه-۱۳۴۵
- ۷- موافقت نامه همکاری ایران و شوروی برای جلوگیری از هواپیما ربایی-۱۳۵۲
- ۸- قانون موافقتنامه استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری آذربایجان ۱۳۷۸
- ۹- قرارداد استرداد مجرمین ایران و ازبکستان-۱۳۸۱
- ۱۰- قانون موافقتنامه همکاری قضایی در زمینه های حقوقی، بازرگانی، کیفری، احوال شخصیه، استرداد مجرمان و انتقال محکومان به زندان و تصفیه ترکه ها بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری عربی سوریه-۱۳۸۱
- ۱۱- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و الجزایر-۱۳۸۴
- ۱۲- قرارداد استرداد مجرمین ایران و اکراین-۱۳۸۶
- ۱۳- قرارداد استرداد مجرمین ایران و افریقای جنوبی-۱۳۸۶
- ۱۴- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و ارمنستان-۱۳۸۶
- ۱۵- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و افغانستان-۱۳۸۹
- ۱۶- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و امارات متحده عربی-۱۳۸۹
- ۱۷- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و قبرس-۱۳۸۹
- ۱۸- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و هند-۱۳۹۰
- ۱۹- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و ترکیه در زمینه مبارزه علیه قاچاق مواد مخدر، جرایم سازمان یافته و تروریسم-۱۳۹۰
- ۲۰- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و بلاروس-۱۳۹۱
- ۲۱- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و تاجیکستان-۱۳۹۱
- ۲۲- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و عراق-۱۳۹۱
- ۲۳- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و قزاقستان-۱۳۹۱
- ۲۴- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و چین-۱۳۹۱
- ۲۵- موافقت نامه استرداد مجرمین ایران و لبنان-۱۳۹۱ (حسن برقی، ۱۳۹۷، ص ۷۹)

فرایند قضایی استرداد مجرمین

فرآیند تعریف شده استرداد مجرمین از نگاه پلیس اینترپل

تعریف استرداد از منظر اینترپل

از منظر سازمان پلیس اینترپل استرداد پروسه ای است که دولت مورد تقاضا را مجاز می کند تا شخص مجرم یا متهم (که در حوزه آن کشور مأمّن گزیده را به منظور محاکمه و اجرای حکم به کشور متقاضی (کشوری که جرم در آن رخ داده است) تحویل دهد. به کشوری که جرم در آن رخ داده کشور متقاضی و کشوری که جرم در آن رخ داده کشور متقاضی و کشوری که مجرم به آن گریخته کشور متقاضی عنه می گویند. (حسن برقی، ۱۳۹۷، ص ۳۸)

استرداد و پلیس بین الملل اینترپل

این سازمان فعالیت گسترده ای را در زمینه ایجاد ارتباط و تماس بین کشورها در مورد مسائل جزایی حقوقی و پلیسی به عهده دارد و در واقع اینترپل تنها کانال رسمی ایجاد ارتباط و تماس بین کشورها در زمینه های مذکور می باشد. دفاتر اینترپل، بازوی اجرایی مقامات قضایی در امر استرداد می باشند. در حال حاضر وظیفه مکاتبات اولیه برای جستجوی متهم یا مجرم فراری به عهده این سازمان است. (کریمی، ۱۳۹۰، ص ۳۰)

برای تسهیل دستگیری مجرمینی که به کشورهای دیگر فراری می شوند مؤسسه پلیس بین الملل همکاری می نماید. این مؤسسه که مقر اصلی آن در پاریس است و دولت جمهوری اسلامی ایران نیز از اعضای آن بشمار می رود در دستگیری، اعاده و تحویل مجرمین همواره با دولت های عضو همکاری نزدیک داشته و از نظر ارتباط سریعی که با همکاران خود در کشورهای دیگر دارد در موارد فرار مجرمین می تواند مؤثر باشد و مانع از فرار آنها به کشورهای دور دست شود.

علیرغم مقرراتی که در کلیه کشورها در مورد استرداد مجرمین وجود دارد نکته قابل توجه در زمینه امر استرداد مجرمین کاملاً به روابط سیاسی بین کشورها بستگی پیدا کرده و نتیجتاً وقتی که بین دو کشور روابط دیپلماتیک نزدیک موجود باشد طبیعتاً در موضوع استرداد مجرمین نیز با یکدیگر همکاری می نمایند. لیکن در مواردی که اصولاً روابطی بین دو کشور وجود ندارد و یا اگر روابطی هست برپایه و اساس دوستانه قرار نگرفته است مسلماً کوششی در جهت تحویل و اعاده مجرمین بعمل نمی آید. البته با توجه به اصلیت حاکمیت کشورها و مداخله نکردن در امور داخلی آنها، این سازمان رأساً در هیچ کشوری، عملیات اجرایی از قبیل توقیف و دستگیری مجرمانی را که از سوی یک یا چند کشور تحت پیگیری باشند انجام نمی دهد، بلکه به عنوان یک هماهنگ کننده بین کشورهای عضو، این قبیل امور را تسهیل کرده و زمینه تبادل اطلاعات و همکاری بین پلیس کشورهای ذیربط را برای شناسایی و دستگیری این قبیل مجرمان فراهم می کند و عملیات اجرایی هر کشور صرفاً توسط همان کشور انجام می شود. (کریمی، بیابانی؛ ۱۳۸۷، ص ۲۱۳)

اقدام اینترپل در تعقیب مجرمین

امروزه یکی از مهم ترین حوزه فعالیت حقوق در جامعه جهانی دستگیری اشخاص تحت تعقیب است. افراد فراری تهدیدی جدی برای امنیت جامعه محسوب می شوند. آنها متحرک و فرصت طلب می باشند. آنها غالباً هزینه مالی فعالیت های جنایی که ممکن است در بیش از یک کشور صورت گیرد را به وجود می آورند.

این افراد به عنوان فراری در سیستم های دادگستری کیفری جهانی شناخته می شوند. فراریان ممکن است به دلیل نقض حقوق اگر چه هنوز توقیف نشده اند دارای مسئولیت باشند. (تقی زاده، ۱۳۹۱، ص ۱۸۸)

آنها ممکن است از طریق وثیقه آزاد شوند و سپس از مجازات نجات یابند یا شاید از زندان فرار نمایند. وقتی فراریان می گریزند، قربانیان از برخورداری از عدالت محروم می شوند.

وظیفه اصلی اینترپل تعقیب مجرمین فراری است یعنی کسانی که مرتکب جرمی شده اند که جنبه بین المللی دارد همچنان که آمد برای اینکه جرمی بین المللی محسوب شود باید دارای یک عنصر فرامرزی باشد یعنی اینکه یا کسی که مرتکب جرم شده است چه به عنوان مشاور و یا شریک و یا معاون و یا یقربانی جرم دارای ملیت خارجی باشد و محل وقوع تمام یا بخشی از جرم در آن اتفاق می افتد در کشور خارجی باشد. (مشکوری، ۱۳۸۶، ص ۱۰۵)

بنابراین «هرجرمی که عملیات شروع تسهیل یا اجرا آن در کشورهای مختلف بروز نماید جرم بین المللی نامیده می شود.» (عباسی، ۱۳۷۴، ص ۱۰۹)

در رابطه با بزهکاران فراری در سال ۲۰۰۷ اینترپل به انتشار نزدیک به ۲۰۰۰۰ اعلامیه پرداخت که منتهی به دستگیری بیش از ۵۲۰۰ نفر گردید. همکاری اینترپل با دیوان بین المللی کیفری، دادگاه های بین المللی برای یوگسلاوی سابق و رواندا و دادگاه ویژه برای سیرالئون کمک نمود تا برخی از جنایتکاران جنگی مضمون تحت تعقیب دستگیر و تحویل دادگاه شوند.

فعالیت های اینترپل در رابطه با فراریان بین المللی بخشی از فعالیت های آن را از زمان تأسیس سازمان تشکیل می دهد. اینترپل بنا به درخواست کشورهای عضو اقدام به انتشار الکترونیکی اعلامیه های حاوی مشخصات افراد مذکور و اطلاعات قضایی در رابطه با مجرمین تحت تعقیب در سطح جهانی می نماید.

اعلامیه قرمز اینترپل در بسیاری از کشورها به عنوان داشتن ارزش قانونی برای دستگیری موقتی به رسمیت شناخته شده است. اشخاص ذینفع مورد تعقیب مقامات قضایی ملی با دادگاه های بین المللی بوده و هدف اعلامیه قرمز کمک به پلیس برای شناسایی آنها یا مشخص نمودن محل این افراد به منظور دستگیری یا استرداد آنها می باشد.

اینترپل به ایجاد سرویس تحقیقات افراد فراری به منظور ارائه کمک به کشورهای عضو پرداخته است. این کمک ها شامل موارد ذیل می شود:

انجام حمایت تحقیقاتی به کشورهای عضو به منظور مشخص نمودن محل و توقیف اشخاص تحت تعقیب.

هماهنگی و انجام همکاری بین المللی در حوزه تحقیقات افراد فراری.

جمع آوری کلیه اطلاعات کارشناسی و بهترین رویه.

هدایت و هماهنگ نمودن تحقیقات مرتبط و تبدیل شدن به عنوان مهم ترین مرکز ارجاع در مورد اطلاعات افراد فراری. (تقی زاده، ۱۳۹۱، ص ۱۹۰)

تحت تعقیب

اعلامیه قرمز اینترپل به مفهوم حکم بازداشت بین المللی نمی باشد. این اعلامیه ها فقط بخش کوچکی از اعلامیه های صادره از طرف سازمان اینترپل را تشکیل می دهند. اشخاص مرتبط با این اعلامیه ها تحت مقامات قضایی ملی یا دادگاه های کیفری بین المللی می باشند و نقش اینترپل کمک به پلیس برای تشخیص هویت آنها و مشخص محل آنها به منظور توقیف و یا استرداد است.

اعلامیه های قرمز امکان گردش حکم بازداشت به منظور توقیف و یا استرداد افراد مورد تعقیب را فراهم می آورد. دونوع اعلامیه قرمز وجود دارد. یکی حکم توقیف که برای اشخاص تحت تعقیب برای پیگرد صادر می شود و نوع دیگر مبتنی بر تصمیم دادگاه برای اشخاصی است که برای اعمال مجازات نسبت به آنها صادر شده است. اگر هریک از افراد جامعه دارای اطلاعاتی در مورد یک فرد تحت تعقیب می باشد باید ابتدا آن را در اختیار پلیس محلی که آن فرد در آنجا می باشد قرار دهد. در وب سایت اینترپل فهرستی از افراد فراری تحت تعقیب وجود دارد که می توان آن را کپی و منتشر نمود با این وجود، باید بدانیم که این فهرست فقط حاوی بخش کوچکی از فهرست کامل است. هر نوع اصلاح غیر مجاز در هر بخشی از اعلامیه های افراد فراری تحت تعقیب به عنوان جرم محسوب شده و فرد خاطی قابل تعقیب می باشد. (تقی زاده، ۱۳۹۱، ص ۱۹۱)

نقش پلیس بین الملل

یک نسخه از درخواست استرداد که به کشور خارجی ارسال می شود از طریق مرجع مربوط در قوه قضاییه در اختیار پلیس بین الملل نیروی انتظامی قرار می گیرد. درخواست ردیابی، شناسایی و همچنین دستگیری متهم یا محکوم در موارد فوری از طریق مرجع قضایی به پلیس بین الملل نیروی انتظامی ارسال خواهد شد، مرجع درخواست کننده می تواند در موارد ضروری از طریق پلیس بین الملل نیروی انتظامی، درخواست صدور اعلان قرمز (تحت پیگرد) نماید. در واقع اعلان قرمز در مورد افرادی به کار می رود که مرتکب جرم شده و برای فرار از اجرای مجازات به کشورهای دیگر می گریزند. با صدور اعلان قرمز می توان این افراد را تحت پیگرد بین المللی قرارداد. اعلان قرمز حاوی مشخصات هویتی فرد تحت پیگرد و همچنین اطلاعات قضایی جرم ارتكابی است و در آن دستگیری و استرداد متهم یا مجرم درخواست شده است. (مخدوم، ۱۳۸۷، ص ۱۰۰)

تشریفات استرداد

علی الاصول تقاضای استرداد باید از طریق سیاسی صورت گیرد و مدارک مربوط به استرداد مانند حکم محکومیت یا قرار ارجاع به محکمه جزائی، قرار توقیف یا سندی مشابه آن همچنین خلاصه ای شرح جرم، تاریخ وقوع و رونوشت مقررات قانونی که در کشور تقاضاکننده جرم مشمول آنست و سایر اطلاعات لازم، علائم و مشخصات، عکس و غیره را باید ضمیمه تقاضای استرداد نمود. (نیک انجام، ۱۳۸۹، ص ۸۷)

در عهدنامه های دوجانبه استرداد مجرمین توقیف موقتی مجرم نیز ذکر گردیده زیرا در بعضی موارد تهیه اسناد و مدارک لازم برای استرداد ممکنست بطول انجامد و از طرف دیگر ممکنست متهم یا مجرم در این فاصله امکان فرار داشته باشد لذا دولتی که تقاضای استرداد می نماید موضوع را اعلام نموده و نیز اطمینان می دهد که تقاضای استرداد و مدارک لازم را متعاقباً خواهد فرستاد ولی فرستان این تقاضا و مدارک نباید بیشتر از دو ماه به طول انجامد. در عهدنامه استرداد مقصرین منعقد شده بین دولتین ایران و ترکیه تعاون قضائی در امور جزائی نیز پیش بینی شده است.

طرفین تعهد نموده اند علاوه بر امر استرداد مجرمین، به منظور مبارزه با جرم در امور جزائی مطروحه در کشور هر طرف با یکدیگر همکاری نمایند این همکاری بین مقامات قضادی دو کشور از طریق مکاتبه و از مجرای سیاسی بعمل خواهد آمد.

همکاری در امور جزائی شامل ابلاغ اوراق قضائی احضار و اجرای نیابت قضائی می شود که باید بر طبق قوانین کشوری که از آن تقاضا شده است بعمل آید و لازمست کلیه اوراقی که ابلاغ می شود همانطوری که در عهدنامه ذکر گردیده ترجمه و تصدیق شود.

در بعضی موارد اجرای نیابت قضائی یا ابلاغ اوراق قضائی ممکن است مورد قبول قواع نشود مثلاً رسمیت سند ثابت نشده باشد یا قوه قضائیه کشوری که از آن درخواست تعاول قضائی شده صلاحیت رسیدگی نداشته یا ابلاغ و نیابت قضائی مخالف نظم عمومی یا حقوق داخلی کشور متقاضی عنه باشد و یا شخصی که تقاضای تعقیبش شده در خاک کشوری که از او تقاضا شده است نباشد. لذا کشوری که تقاضای تعاون قضائی از او شده است تقاضا را رد خواهد نمود.. (نیک انجام، ۱۳۸۹، ص ۸۸)

پلیس بین الملل درمورد چند امر فعالیت وسیع و گستردهای دارد که اهم آنها عبارتند از:

۱- مبارزه علیه موادمخدر بخصوص بررسیها و مطالعات علمی مورد نیاز دراین زمینه و ارایه آن به کشورهای عضو ازجمله عملیات مهم، شیوههای قاچاق، آمار کشفیات و نتیجه مطالعات درمورد داروهای مخدر و ... پیام هفتگی موادمخدر که حاوی کشفیات موادمخدر و شبکه های قاچاق درسطح جهانی میباشد به (Weekly drug) معروف است.

۲- تبادل اطلاعات مورد نیاز در رابطه با سرقت های بین المللی و یا سرقت اتومبیل بخصوص در کشورهای اروپائی که تماس بیشتری باهم دارند.

۳- مساعدت و جست و جو برای یافتن گمشدگان بین المللی و اجساد مجهول الهویه مربوط به خارجی ها از جمله توریستها که در سطح جهان فراوان وجود دارد.

۴- جعل اسکناس و اسکناسهای تقلبی.

۵- کلاهبرداریهای بین المللی.

۶- جعل اوراق شناسائی و گذرنامه.

۷- استرداد.

دوایر اینترپول و سازمان اینترپول بازوی اجرائی مقامات قضائی کشورها در امر استرداد میباشند.

در حال حاضر وظیفه مکاتبات اولیه برای جستجوی متهم یا مجرم فراری به عهده این سازمان است به طور خلاصه تشریفات و اقداماتی که در ایران دوایر اینترپول برای مسأله استرداد انجام میدهند به شکل زیر است:

به محض دریافت اعلامیه مقام قضائی یا مقامات اجرائی کشور متضمن دستور مقام قضائی، دایره اینترپول بررسی مقدماتی خود در زمینه مدارک ارسالی را آغاز میکند. معمولاً اولین نامهای که در این زمینه واصل میشود کامل نیست. فرضاً فردی به دادسرا مراجعه میکند و ادعا میکند چک بی محل از فردی در اختیار دارد و طرف در کشور فلان زندگی میکند و یا اینکه فردی از او کلاهبرداری کرده و به خارج گریخته است و ... یا اینکه در پیگیری و تعقیب پرونده تحت پیگرد خود مراجعه و ضمن درخواستی اعلام میکند طرف وی در خارج از کشور در فلان کشور دیده شده است. مقام قضائی پس از بررسی نامهای به اینترپول مینویسد و یا دراکثر موارد روی همان نامه و درخواست چگونگی را برای بررسی به اینترپول ارجاع میدهد. این یادداشتهای و نامه ها اغلب با الگو و قواره استاندارد مورد عمل سازمان مطابقت ندارد و در صورت انعکاس آن به کشور معرفی شده مورد قبول قرار نمیگیرد زیرا برای جستجو و تعقیب نیاز به مشخصات و موارد کاملتری وجود دارد.

این امر باید مورد توجه مراجع و مقامات قضائی باشد که در هر مورد حتی شناسائی فرد مورد نظر باید موارد و مشخصات زیر به صورت کامل اعلام شود تا کار از اولین مرحله به صورت کامل انجام شود (حسینی نژاد، ۱۳۷۴، ص ۷۴)

فرم مورد درخواست و ردیابی

نام، نام خانوادگی کامل، سال تولد، جنسیت، محل تولد، نام پدر و مادر، یک قطعه عکس، نام کشور محل سکونت (در صورتی که مشخص باشد)، نشانی وی (اگر موجود است) دلایل و مدارک جرم، مشخصات مرجع قضایی مربوط، نتیجه مراحل تحقیق و جریان اتهام، شماره کلاسه پرونده، تاریخ و محل وقوع عمل مجرمانه و شکل انجام آن، آثار انگشت وی (اگر موجود است) مشخصات شاکی و زیاندیدگان از جرم، نشانی و محل اقامت آنان.

به هر حال پس از دریافت مدارک فوق چنانچه کشور مورد معرفی عضو سازمان اینترپل باشد، بلافاصله از سوی اینترپل به وسیله اینترپل به وسیله سیستم های ارتباطی ارسال می شود. اگر کشوری از سوی مقام قضایی معرفی نشده و کشور محل فرار جرم مشخص نباشد، مراتب به کلیه کشورهای عضو و دبیرخانه مرکزی اعلام و ردیابی و شناسایی فرد مورد نظر درخواست می شود. اگر موضوع تحت پیگیری و دستگیری فرد مورد نظر باشد از دبیرخانه درخواست می شود برای تعقیب وی بخشنامه صادر یا فرم قرمز^{۱۸} چاپ و تکثیر شود. (عبدی، کشولیان، ۱۳۹۰، ص ۱۲ و ۱۳)

کشور مورد نظر یا هر یک از کشورهایی که بخشنامه را دریافت کرده اند، اگر با مراجعه به فایل ها و سوابق خارجی های مقیم کشور خود که اکثراً رایانه ای است موفق به شناسایی و ردیابی فرد مورد نظر نشوند، قاطعانه و بااطمینان پاسخ می دهند که فرد مورد نظر در کشور ما شناخته شد. پس از چندبار پیگیری و یا مکاتبه و دریافت مدارک و دلایل جرم از سوی کشور مذکور اعلام می شود فرد مورد نظر در کشور ما تحت نظر قرار گرفت و درخواست می شود چگونه از طریق دیپلماتیک و از کانال وزارت خارجه به کشور مذکور ارسال گردد تا چگونگی استرداد از سوی مراجع قضایی کشور مذکور مورد رسیدگی قرار گیرد (کریمی، بیابانی، ۱۳۸۷، ص ۲۱۳)

این گردش کار به صورت خلاصه و فشرده بوده ولی در عمل در هر یک از موارد تعقیب ده ها تلکس و نامه ردوبدل می شود و چندین بار پیگیری صورت می گیرد. فعالیت و اثربخشی پلیس بین الملل در امر استرداد انکار پذیر است به خصوص در ردیابی و شناسایی افراد مورد درخواست در کشورهای جهان ولی آنچه باعث عدم موفقیت در نتیجه گیری از استرداد می شود مربوط به مسایل دیگری است که اصولاً ربطی به اینترپل ندارد. (حسن برقی، ۱۳۹۷، ص ۴۰)

مصادیق موفق و ناموفق استرداد مجرمین به ایران و به عکس از ایران به سایر کشورها

مصادیق موفق استرداد مجرمین به ایران

در مسئله عبدالحمید ریگی (برادر عبدالمالک، سرکرده گروهک تروریستی معدوم، موسوم به جندالله در ایران)، بعد از گروگان گیری ۲۴ نفر در دی ماه ۱۳۸۶ و انتقال گروگان ها به پاکستان، آنها بعد از پیگیری مسئولان ایران از طریق دولت پاکستان آزاد شدند و ایران مدارک و سوابق جنایات آنها (از جمله قاچاق مواد مخدر به دست عبدالحمید) به همراه عکس و اثر انگشتشان را به کشور پاکستان ارسال کرد. با این حال دولت پاکستان بر اثر فشارهای آمریکا و انگلیس ابتدا وجود چنین افرادی در کشورش را انکار و تکذیب می کرد و قصد استرداد این مجرمان را نداشت؛ ولی نهایتاً بعد از اعتراض رئیس جمهور ایران در دیدار با رئیس جمهور پاکستان به عدم استرداد مجرمان مسلم ایران، دولت پاکستان چون منافع اقتصادی خود (به خصوص در مورد گاز) را در خطر دید، با استرداد آنها موافقت کرد. (کشکولی، عبدی نژاد، ۱۳۹۱، ص ۷)

¹⁸ Red Wanten

مصادیق موفق استرداد مجرمین از ایران

جیسون رضاییان، امیر میرزایی حکمتی و سعید عابدینی

که به جرم جاسوسی در ایران زندانی بودند، پس از ۱۸ ماه مذاکره پنهانی برت مک‌گورک، دستیاور ویژه رییس جمهوری آمریکا، ۲۶ دی ۱۳۹۴ آزاد شدند. مک‌گورک ۲۷ دی در فرودگاه سوئیس منتظر پروازی بود که باید این زندانیان را از ایران خارج می‌کرد. جیسون آن‌قدر برای رییس جمهوری آمریکا اهمیت داشت که اوباما در اسفند ۹۴ (یک ماه پس از آزادی جیسون) شخصا با او دیدار و جیسون و همسرش را به مهمانی ویژه خبرنگاران دعوت کرد که اردیبهشت ۹۵ در کاخ سفید برگزار می‌شد. جیسون رضاییان، روزنامه‌نگار واشنگتن‌پست که سال‌ها درباره روابط ایران و آمریکا نوشته بود، خود حالا به بخشی از داستان تبدیل شده است. او مهره ارزشمندی برای کاخ سفید بود که تیر ۹۳ به اتهام جاسوسی در ایران دستگیر شد و ۱۸ ماه بعد، در دی ۹۴ یک پای مبادله تاریخی ایران و آمریکا شده است.

اهمیت این شخص برای اوباما، رییس جمهوری آمریکا و دوستان دموکراتش چنان بود که تقریباً در تمامی مذاکرات هسته‌ای، جان کری، وزیر خارجه آمریکا، نامی از او پیش کشیده بود. وندی شرمن، معاون وزیر خارجه آمریکا، نیز در یکی از مذاکرات گفته بود در صورتی که جیسون در تبادل قرار نگیرد، کل مذاکرات ملغی خواهد شد.

بامداد شنبه ۲۶ دی ۱۳۹۴، روزی که یک فروند جت ایرفورس سوئیس روی باند فرودگاه مهرآباد به انتظار نشسته بود تا چهار محکوم امنیتی را از ایران منتقل کند. جیسون ساعت دو بعدازظهر با همسر خود یگانه صالحی که او هم مقطع کوتاهی در ایران بازداشت شده بود، تماس می‌گیرد و به او اطلاع می‌دهد عازم فرودگاه است. این تماس آغاز ۲۵ ساعت پراوتهاپ در فرودگاه مهرآباد است. همزمان با استرداد زندانیان، قرار است ۱٫۷ میلیارد دلار پول نقد بار هواپیمایی در فرودگاه سوئیس شده و به ایران انتقال داده شود. محور بعدی معامله، آزادی ۲۱ تاجر ایرانی زندانی در آمریکاست که به اتهام دوزدن تحریم‌ها زندانی شده‌اند.¹⁹

مصادیق ناموفق استرداد مجرمین به ایران

تقاضای استرداد محمدرضا پهلوی پس از انقلاب اسلامی ایران؛

به رغم اینکه مدارک و شواهد بسیاری را وزارت خارجه ایران درباره جرایم عمومی و غیرسیاسی او تسلیم کشور «پاناما» کرد؛ ولی بر اثر فشار دولت آمریکا که از شاه به عنوان اهرم فشار بر دولت ایران در قبال آزادی گروگان‌های آمریکایی استفاده می‌کرد و همچنین به سبب عوامل سیاسی دیگر، این استرداد هرگز صورت عملی نیافت. در پی اعلام جرایمی که وزارتخانه، سازمان‌ها و اشخاص حقیقی و حقوقی علیه شاه کرده بودند، در ۱۳۵۸/۱۰/۱۸ بازپرس دادسرای عمومی تهران به دادستان عمومی قرار بازداشت موقت شاه را پیشنهاد کرد که مورد موافقت دادستان عمومی قرار گرفت. قرار بازداشت موقت صادره بدین شرح بود:

پرونده کلاسه ۲۵۹/۵۸- آقای محمدرضا پهلوی، فرزند رضا، شاه سابق ایران، متهم است به: الف) اعمال خلاف مقررات قانون اساسی سابق و... ب) اعمال و رفتار خلاف مقررات عادی نظیر معاونت در قتل‌ها و کشتار دسته جمعی و شکنجه و تبعیدها و معاونت در تصرفات غیرقانونی و اختلاس و کلاهبرداری و خیانت در امانت و غیره (سوءاستفاده مالی)... قرار بازداشت او به

¹⁹ <https://www.mashregnews.ir/news/973596/%D8%AC%D8%B2%D8%A6%DB%8C%D8%A7%D8%AA-%D9%85%D8%A8%D8%A7%D8%AF%D9%84%D9%87-%D8%AC%DB%8C%D8%B3%D9%88%D9%86-%D8%B1%D8%B6%D8%A7%DB%8C%DB%8C%D8%A7%D9%86> ۱۸ تیر ماه ۱۳۹۸

منظور استرداد و بنا به جهات اشعاری و با ملحوظ داشتن مقررات قانون اساسی و قانون استرداد مجرمین کشور پاناما به ویژه ماده ۶ قانون استرداد مذکور صادر شده است..... بدیهی است درخواست استرداد و دلایل و مدارک اتهامات متعاقباً با رعایت مهلت مقرر در قانوناساسی و قانون استرداد مجرمین کشور پاناما ارسال خواهد شد. دادستان عمومی تهران نیز مراتب را جهت انعکاس به وزارت دادگستری پاناما، به وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران اعلام، و وزارت خارجه هم از کشور پاناما تقاضای استرداد کرد و مدارک و دلایل این اتهامات را به کشور پاناما فرستاد؛ ولی کشور مذکور تحت تأثیر مسائل سیاسی به این قانون خود نیز عمل نکرد و این استرداد هرگز واقع نشد؛ بنابراین به رغم اینکه استرداد شاه ایران مطابق با تمام قوانین و مقررات کشور ایران و پاناما و قوانین بین المللی بود، تحت تأثیر مسائل سیاسی هرگز صورت عملی نگرفت.. (غفاری، ۱۳۸۲، ص ۱۰۶)

محمدحسن منطقی بروجردی

هارون مونس با نام قبلی محمدحسن منطقی بروجردی. او یک روحانی شیعه بود که در آخرین نوشته در سایت اینترنتی اش اعلام کرد دیگر «رافضی» (شیعه) نیست و تغییر مذهب داده است وی به دلیل اختلاس ۲۰۰ هزار دلاری در یک آژانس مسافرتی در سال ۱۹۹۶ میلادی از ایران به استرالیا پناهنده شده بود و با اقداماتی همچون زنجیر کردن خود به پل سیدنی و.. موفق به کسب پناهندگی از استرالیا گردید.

دولت استرالیا در پاسخ به تقاضای پلیس اینترپل ایران مبنی بر استرداد وی بدلیل کلاهبرداری و قتل همسرش، حاضر به تحویل او به ایران نشد و اعلام داشت که چون قرارداد استرداد مجرمان با ایران را ندارد امکان بازگرداندن وی مقدور نیست. منطقی با ادعای داشتن نیروهای آسمانی و شفابخش به اغفال عوام پرداخته و ضمن برگزاری مجالسی در استرالیا، به تعدادی از آنان تعرض کرده بود، از اینرو به اتهام آزار و اذیت جنسی زنان در استرالیا محکوم شده بود و سرانجام او با گروگانگیری در کافه لینت سیدنی، و به قتل رساندن دو نفر از گروگانهای خود (توری جانسون و کاترینا داوسون) در جریان حمله پلیس و آزادسازی گروگانها به قتل رسید.

نکته ای که در مورد ماجرای این گروگانگیری در سیدنی می تواند حائز اهمیت باشد هویت ایرانی این فرد نیست بلکه خط مشی غلط کشورهای مخالف با نظام حکومتی ایران است که به هر فردی به بهانه «پناهندگی سیاسی» و مخالفت با نظام سیاسی ایران اجازه اقامت می دهند، در حالیکه بسیاری از این پناهجویان فاقد شرایط پناهندگی از جمله پناهندگی سیاسی می باشند اما این کشورها با غرض ورزی و اعطای پناهندگی، ضمن ناامن کردن جامعه خود با حضور چنین افرادی، بار مسئولیت حوادث ایجاد شده توسط آنان را به دوش مردم کشور خود تحمیل می نمایند. فرحدوست، ۱۳۹۸، ص ۲۴۱ و ۲۴۲)

خاوری مجرم بزرگ اقتصادی

آقای خاوری مدیر عامل بانک ملی ایران بود و تابعیت خارجی وی مورد پذیرش ایران نبوده و مورد تصویب هیأت وزیران نیز واقع نشده و حتی از فحوائی سخنان او چنین برداشت می شود که از آن اطلاع نیز نداشته است. بنابر این محول کردن سمت مدیریت عامل بزرگترین بانک دولتی ایران و جهان اسلام، به مشارالیه نه تنها از نظر امنیتی به صلاح نبوده و مورد ایراد است (شخص به هنگام تحصیل تابعیت بیگانه متعهد به قوانین و ارزش های معنوی کشور بیگانه می شود که به احتمال زیاد این تعهد و سوگند با منافع و ارزش های ایران مابینت دارد، بلکه از نظر قانونی نیز سپردن این سمت به وی منع قانونی داشته

است (ماده ۹۸۹). از قرار معلوم آقای خاوری برای مسافرت کاری از ایران به انگلیس و از آنجا نیز از طریق شهر فرانکفورت به کشور کانادا که تبعه آن محسوب می شود رفته است و احتمالاً این سفر از انگلیس با گذرنامه و اوراق هویت کانادایی صورت گرفته است که به موجب قانون راجع به ورود و اقامت اتباع خارجه در ایران (مصوب ۱۳۹۰ / ۲ / ۱۹) مأموران ایرانی از دادن ویزا به وی خودداری خواهند کرد

در این مورد بیان چند نکته ضروری است: نخست اینکه وی هم ایرانی است و هم کانادایی یعنی دو تابعیتی است. در قانون استرداد نیز قاعده ای کلی وجود دارد مبنی بر اینکه دولت ها تبعه خود را تحویل نمی دهند. یعنی اگر یک ایرانی در کشور دیگری مرتکب جرمی شود و به ایران فرار کند دولت ایران هرگز او را تحویل نمی دهد. این به معنای فرار از مجازات نیست بلکه از دولت مورد نظر می خواهد که دلایل و مدارک لازم مبنی بر مجرم بودن فرد را به ایران بدهد تا او را در دادگاههای کشور محاکمه و مجازات کند. بنابراین نخست اینکه بگوییم وی تبعه ایران است و از کشور کانادا بخواهیم او را به ایران تحویل دهد.

هر چند که ما با کشور کانادا قرارداد استرداد مجرمان نداریم اما براساس همان اصل عمل متقابل اگر رابطه خوب باشد می شود این کار را کرد. فرضیه دوم این است که تابعیت ایرانی اش را نادیده بگیریم و با ارسال مدارک و مستندات ارتکاب جرم از کشور کانادا بخواهیم او را در دادگاه های همانجا محاکمه کنند. هر چند که از نظر عرفی نمی توان آنها را مجبور به این کار کرد. اما واقعیت این است که فرضیه دوم با قوانین ما همخوانی ندارد. چرا که در ماده ۹۸۹ قانون مدنی ایران آمده است: هر تبعه ایرانی که بدون رعایت مقررات قانونی بعد از سال ۱۲۸۰ شمسی تابعیت خارجی تحصیل کرده باشد، تابعیت خارجی او به رسمیت شناخته نشده و ایرانی محسوب می شود. به عبارت دیگر ایرانی، ایرانی است. در مورد خاوری هم هر چند ما نمی توانیم تابعیت او را باطل کنیم اما آن را به رسمیت نمی شناسیم. پس در نتیجه حالا که مرتکب جرم شده باید در خواست استردادش را بدهیم که امیدوارم این اتفاق افتاده باشد. (دل افروز، لطفی، ۱۳۹۷)

مصادیق ناموفق استرداد مجرمین از ایران

انفجار مرکز همیاری یهودیان واقعه‌ای تروریستی در ۱۸ ژوئیه ۱۹۹۴ (۲۷ تیر ۱۳۷۳) بود که در جریان آن ۸۵ نفر از شهروندان یهودی تبار آرژانتینی جان خود را از دست دادند و بیش از سیصد نفر زخمی شدند. انفجاری که بزرگترین سوءقصد در تاریخ معاصر آمریکای لاتین تلقی می شود. در تاریخ آرژانتین، رسیدگی به هیچ پرونده قضایی به اندازه پرونده انفجار آمیا به طول نینجامیده است. گفتنی است تاکنون بیش از یک هزار و دویست نفر برای ادای شهادت در مورد این پرونده به دادگاه احضار شده‌اند. دولت آرژانتین تاکنون ۳ بار جمهوری اسلامی ایران را به دست داشتن در انفجار متهم کرده است. دولت آرژانتین مدعی است که نقشه و دستور ضربه زدن به بزرگ‌ترین مرکز اقلیت یهودی در آمریکای لاتین در تهران کشیده شد و مسئولیت اجرای طرح عملیات به ستاد ویژه عملیات حزب الله لبنان که به گروه شبه نظامی حزب الله لبنان وابسته است، سپرده شد. مقامات ایرانی مدعی هستند که تاکنون هیچ مدرکی مبنی بر دخالت جمهوری اسلامی ایران در این خصوص ارائه نشده و موضوع را توطئه‌ای سیاسی تلقی می کنند. از جمله مشکلات این پرونده این است که شخص انتحاری مورد ادعا تاکنون شناسایی نشده است.

صدور احکام جلب بین‌المللی

در مارس ۲۰۰۷ و پس از مدت تقریباً سیزده سال از انفجار، دادستانی کل آرژانتین درخواست صدور حکم جلب نه نفر از جمله علی اکبر هاشمی رفسنجانی و علی اکبر ولایتی توسط پلیس بین‌الملل را صادر کرد.

اینترپل برای شش تن از این افراد حکم جلب بین‌المللی صادر کرد. این افراد عبارتند از:

- علی فلاحیان وزیر اطلاعات وقت جمهوری اسلامی
- محسن رضایی فرمانده وقت کل سپاه پاسداران جمهوری اسلامی
- احمد رضا اصغری دبیر سوم پیشین سفارت جمهوری اسلامی ایران در آرژانتین
- احمد وحیدی فرمانده سابق نیروی ویژه قدس سپاه پاسداران
- محسن ربانی رایزن فرهنگی پیشین سفارت جمهوری اسلامی ایران در آرژانتین²¹²⁰

ایران از استرداد مقامات خود دلیل بی گناهی این افراد و عدم دخیل بودن جمهوری اسلامی ایران در این اقدام تروریستی خودداری نمود و شدیداً این جنایت را محکوم کرد.

نتیجه گیری

استرداد مجرمین به مفهوم بازگرداندن و تحویل مجرم یا متهم به ارتکاب جرم از طرف کشوری که در آن دتگیر شده به کشوری که در آن مرتکب جرم شده بنا به تقاضای این کشور است. هدف از استرداد مجرمین ممانعت مجرم از فرار از مجازات است. بدین ترتیب مجرمین نخواهند توانست احساس امنیت نمایند زیرا همیشه نگرانی از دستگیر شدن و بازگرداندن به کشور محل ارتکاب جرم و تحمل مجازات را خواهند داشت. در حقیقت استرداد مجرمین کمک به اجرای عدالت می نماید.

در گذشته های دور استرداد مجرمین فقط در مورد جرائم سیاسی و نظامی اعمال می شد یعنی اگر یک مخالف سیاسی به کشوری فرار نمود البته این به مفهوم الزام کشور محل فرار به مسترد نمودن فرد نمی بود زیرا کشورها در این خصوص از آزادی اراده برخوردارند و می توانند فرد مذکور را مسترد دارند یا ندارند. بلژیک اولین کشوری بود که در ۱۸۳۳ در این زمینه قانونی وضع نمود.

برای تسهیل دستگیری مجرمینی که به کشورهای دیگر فراری می شوند مؤسسه پلیس بین الملل همکاری می نماید. این مؤسسه که مقر اصلی آن در پاریس است و دولت جمهوری اسلامی ایران نیز از اعضای آن بشمار می رود در دستگیری، اعاده و تحویل مجرمین همواره با دولت های عضو همکاری نزدیک داشته و از نظر ارتباط سریعی که با همکاران خود در کشورهای دیگر دارد در موارد فرار مجرمین می تواند مؤثر باشد و مانع از فرار آنها به کشورهای دور دست شود.

علیرغم مقرراتی که در کلیه کشورها در مورد استرداد مجرمین وجود دارد نکته قابل توجه در زمینه امر استرداد مجرمین کاملاً به روابط سیاسی بین کشورها بستگی پیدا کرده و نتیجتاً وقتی که بین دو کشور روابط دیپلماتیک نزدیک موجود باشد طبیعتاً در موضوع استرداد مجرمین نیز با یکدیگر همکاری می نمایند. لیکن در مواردی که اصولاً روابطی بین دو کشور وجود ندارد و یا اگر روابطی هست برپایه و اساس دوستانه قرار نگرفته است مسلماً کوششی در جهت تحویل و اعاده مجرمین بعمل نمی آید. دوایر اینترپول و سازمان اینترپول بازوی اجرائی مقامات قضائی کشورها در امر استرداد میباشند.

²⁰ فرد تحت تعقیب در سایت اینترپل. بایگانی شده از اصلی در ۱۸ ژوئن ۲۰۱۲. دریافت شده در ۲۱ ژانویه ۲۰۱۵.

²¹https://fa.wikipedia.org/wiki/%D8%A8%D9%85%D8%A8%E2%80%8C%DA%AF%D8%B0%D8%A7%D8%B1%DB%8C_%D8%A2%D9%85%DB%8C%D8%A7

در حال حاضر وظیفه مکاتبات اولیه برای جستجوی متهم یا مجرم فراری به عهده این سازمان است به طور خلاصه تشریفات و اقداماتی که در ایران دواير اینترپول برای مسأله استرداد انجام میدهند به شکل زیر است:

به محض دریافت اعلامیه مقام قضائی یا مقامات اجرائی کشور متضمن دستور مقام قضائی، دایره اینترپول بررسی مقدماتی خود در زمینه مدارک ارسالی را آغاز میکند. معمولاً اولین نامهای که در این زمینه واصل میشود کامل نیست. فرضاً فردی به دادسرا مراجعه میکند و ادعا میکند چک بی محل از فردی در اختیار دارد و طرف در کشور فلان زندگی میکند و یا اینکه فردی از او کلاهبرداری کرده و به خارج گریخته است و ... یا اینکه در پیگیری و تعقیب پرونده تحت پیگرد خود مراجعه و ضمن درخواستی اعلام میکند طرف وی در خارج از کشور در فلان کشور دیده شده است. مقام قضائی پس از بررسی نامهای به اینترپول مینویسد و یا در اکثر موارد روی همان نامه و درخواست چگونگی را برای بررسی به اینترپول ارجاع میدهد. این یادداشتهای و نامه ها اغلب با الگو و قواره استاندارد مورد عمل سازمان مطابقت ندارد و در صورت انعکاس آن به کشور معرفی شده مورد قبول قرار نمیگیرد زیرا برای جستجو و تعقیب نیاز به مشخصات و موارد کاملتری وجود دارد.

این امر باید مورد توجه مراجع و مقامات قضائی باشد که در هر مورد حتی شناسائی فرد مورد نظر باید موارد و مشخصات زیر به صورت کامل اعلام شود تا کار از اولین مرحله به صورت کامل انجام شود.

سازمان پلیس جنائی بین المللی که به اختصار اینترپول نامیده میشود، مخفف کلمه (I. C. P. O.) میباشد.

در سال ۱۹۲۳ (۱۳۰۲) از سوی رؤسای پلیس کشورهای اتریش، مصر، فرانسه، دانمارک، یونان، آلمان و مجارستان پایهگذاری شد و در ردیف آن ایجاد یک سیستم کنترل و مقابله بین المللی با جرایم و تأسیس مرکزی برای مبادله اطلاعات و اخبار بین پلیس کشورهای جهان در جهت هدف مذکور بود. اولین نامی که برای آن انتخاب شد (کمیسیون بین المللی پلیس جنائی) بود. این سازمان با توجه به اصل حاکمیت ملتها تشکیل شده است بر حسب ماده ۳ اساسنامه اینترپول - اینترپول حق مداخله در امر سیاسی، مذهبی، نژادی و نظامی را ندارد و در حال حاضر ۱۵۴ کشور در آن عضویت دارند.

این سازمان فعالیت گستردهای را در زمینه ایجاد ارتباط و تماس بین کشورها در مورد مسایل جزائی حقوقی و پلیسی به عهده دارد و در واقع اینترپول یا سازمان پلیس بین الملل تنها کانال رسمی ایجاد ارتباط و تماس بین کشورها در زمینه های مذکور میباشد. این سازمان با برگزاری جلسات مجمع عمومی سالیانه که هر سال در یک کشور عضو برگزار میگردد آخرین مطالعات و بررسیهای انجام شده، امکانات موجود، همکاریهای مؤثر بین المللی و اشکالات احتمالی را مطرح و کلیه امور را مورد بررسی قرار میدهد، دبیرخانه مرکزی اینترپول تا سال ۱۹۸۸ در شهر پاریس بود، اکنون این دبیرخانه به شهر لیون فرانسه انتقال یافته است. ضمن تماسهای مکرری که با کشورهای عضو دارد، زمینه ارتباط و هماهنگی بین کشورها را در جهات مختلف فراهم میسازد و هرچندگاه نیز سمیناری در رابطه با وظایف و امور جاری سازمان برگزار و مسایل و موضوعات را برای شرکت کنندگان آموزش میدهد. کشورما از بدو تأسیس در این سازمان عضویت داشته (سال ۱۳۲۵) و در اولین اجلاس مجمع عمومی که در نیویورک تشکیل گردیده شرکت داشته است. وظیفه دفاتر اینترپول در کشورها به صورت خلاصه عبارتست از:

کمک به مبارزه علیه جرایم عمومی در سطح بین المللی، تبادل اطلاعات، انجام مطالعات و تحقیقات بین المللی در مورد مسایل جاری تبادل درخواستها، تعیین هویت و شروع عملیات پلیس. علاوه بر مجمع عمومی که تصمیمات مهم سازمان در آن اتخاذ میگردد سازمان دارای دویخس جداگانه دبیرخانه و کمیته اجرائی است که اسکلت اداری و اصلی سازمان را تشکیل میدهد.

منابع

فارسی

کتاب ها

۱. آخوندی، محمد (۱۳۸۲)، «آیین دادرسی کیفری»، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، چاپ ۷، جلد ۲
۲. آقای، بهمن، فرهنگ حقوقی بهمن، انگلیسی به فارسی، ترجمه و تالیف بهمن آقای، تهران، نشر گنج دانش، ۱۳۷۸
۳. آقای، مجید، مکاتب کیفری، انتشارات خرسندی، چاپ اول ۱۳۸۶.
۴. آریانپور، عباس و منوچهر، فرهنگ فارسی به انگلیسی، تهران، انتشارات امیرکبیر، سال ۱۳۸۰.
۵. اردبیلی، محمدعلی، معاضدت قضایی و استرداد مجرمین، نشر میزان، چاپ اول، بهار ۱۳۸۲.
۶. اردبیلی، محمدعلی، حمل و تحویل تحت نظارت، نشر میزان، چاپ اول، بهار ۱۳۸۳.
۷. اردبیلی، محمدعلی، حقوق جزای عمومی، جلد اول، نشر میزان، چاپ اول ۱۳۷۹.
۸. اسعدی، حسن، جنایات سازمان یافته فراملی با تاکید بر شست و شوی درآمد ناشی از جرم، نشر میزان، چاپ اول تابستان ۱۳۸۶.
۹. استفانی، گاستون و ژرژ لولواسور و برنار بولک، آیین دادرسی کیفری، ترجمه دکتر حسن دادبان، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، چاپ اول ۱۳۷۷، جلد اول.
۱۰. افشار، منوچهر (۱۳۷۱)، «تاریخچه پلیس ایران»، تهران: انتشارات دانشگاه پلیس
۱۱. البعلبکی (الدكتور روجی) - المورد - قاموس عربي - انكليزي - مصر - ۱۹۸۵.
۱۲. ایوانز گراهام و نونام جفری، فرهنگ روابط بین الملل، ترجمه حمیرا مشیرزاده و حسین شریفی طراز کوهی، نشر میزان، چاپ اول تابستان ۱۳۸۱.
۱۳. بائی لاشکی، عباس، استرداد مجرمین در نظام کیفری ایران و حقوق بین الملل، ناشر کتاب آوا، ۱۳۹۶.
۱۴. بیابانی، غلامحسین و مختاری محسن، اینترپل، پلیس بین المللی ناجا، چاپ اول ۱۳۸۷.
۱۵. بیات، بهرام و شرافتی پور، جعفر و عبدی، نرگس، پیشگیری از وقوع جرم با رویکرد اجتماعی محور، تهران، معاونت اجتماعی ناجا، چاپ اول ۱۳۸۷.
۱۶. پاکه (کلود) - مقدمه تئوری کلی و فلسفه حقوق - ترجمه: دکتر علی محمد طباطبایی، بی تا، موجود در کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران.
۱۷. پرادل، ژان و گرت کورستنز، حقوق کیفری اروپایی، ترجمه محمدآشوری، انتشارات سمت، چاپ اول ۱۳۸۶.
۱۸. پوربافرانی، حسن، حقوق جزای بین الملل، انتشارات جنگل، چاپ اول ۱۳۸۷.
۱۹. پوربافرانی، حسن (۱۳۹۰)، «حقوق جزای بین الملل»، تهران: انتشارات جنگل، چاپ سوم
۲۰. پیکا، ژرژ، جرم شناسی، ترجمه علی حسین نجفی ابرند آبادی، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۴ - تجابتی، مهدی، پلیس علمی و کشف علمی جرایم، انتشارات سمت، چاپ اول، بهار ۱۳۸۱.
۲۱. تقی زاده انصاری، مصطفی (۱۳۸۸)، «سازمان جهانی پلیس جنایی»، تهران: انتشارات جنگل، جاودانه، چاپ اول
۲۲. تقی زاده انصاری، مصطفی، سازمان جهانی پلیس جنایی اینترپل، انتشارات جنگل، ۱۳۹۱
۲۳. حسن برقی، صنم، بررسی نهاد استرداد مجرمین در حقوق بین الملل و حقوق کیفری ایران، انتشارات جنگل، ۱۳۹۷
۲۴. جعفری لنگرودی، محمد جعفر، ترمینولوژی حقوق، تهران، چاپ دوم، ۱۳۸۱.
۲۵. جعفری لنگرودی (۱۳۸۴)، محمد جعفر؛ «ترمینولوژی حقوق»، تهران: گنج دانش، چاپ پانزدهم

۲۶. خالقی، علی، حقوق کیفری بین المللی: موضوع فراموش شده در لایحه آیین دادرسی کیفری: موجود در تازه های علوم جنایی، زیر نظر دکتر نجفی ابرندآبادی، نشر میزان، چاپ اول ۱۳۸۸
۲۷. رحمدل، منصور (۱۳۷۸)، «تعاون جرایم بین المللی در زمینه مبارزه با مواد مخدر»، پروژه تحقیقاتی نهاد ریاست جمهوری
۲۸. رضایی، محمدرضا، اختلاس، انتشارات پایدار، شیراز، ۱۳۹۱
۲۹. رضوی فرد، بهزاد، دورنمای کیفرهای بین المللی در تعامل میان حقوق بین المللی کیفری و حقوق کیفری بین المللی، موجود در: تازه های علوم جنایی، زیر نظر دکتر نجفی ابرند آبادی
۳۰. رشید، احمد (۱۳۷۸)، «اسلام و حقوق بین الملل عمومی»، ترجمه دکتر حسین سیدی، تهران: نشر فاخته، چاپ اول
۳۱. زندی، غلام رضا، بایسته های پلیس بین الملل، انتشارات معاونت آموزش ناجا، ۱۳۸۸.
۳۲. سوتیل، کیت و مویرا، پیلو و کلر، تیلور، شناخت جرم شناسی، ترجمه میر روح الله صدیق، نشر دادگستر، ۱۳۸۳.
۳۳. شاکری، ابوالحسن، قوه قضاییه و پیشگیری از وقوع جرم، مجموعه مقالات همایش علمی و کاربردی پیشگیری از وقوع جرم، تهران ۱۳۸۲.
۳۴. شجیبی، گیسو، مجید، قاچاق کالا، نشر معاونت آموزش ناجا، چاپ اول ۱۳۸۶.
۳۵. شرقی، عباس، علم انگشت نگاری، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۲.
۳۶. صدیق حضرت (محمد مظاهر)، حقوق بین الملل عمومی، چاپ اول، دانشگاه تهران، ۱۳۳۰.
۳۷. صفدری، محمد، حقوق بین الملل عمومی، جلد دوم، بی تا، موجود در کتابخانه دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.
۳۸. عباسی، محمود، استرداد مجرمین، کتابخانه گنج دانش، چاپ اول ۱۳۷۳.
۳۹. عباسی، محمود، پلیس بین الملل، انتشارات مجد، چاپ اول، اردیبهشت ۷۴
۴۰. علاء الدینی، محمدرضا، قراردادهای استرداد مجرمین بین ایران و سایر کشورها، نشر آریان، ۱۳۸۴.
۴۱. علی آبادی، عبدالحسین، حقوق جنایی، جلد سوم، چاپخانه بانک ملی ایران، ۱۳۵۴.
۴۲. عمید (حسن) - فرهنگ عمید - تهران - چاپ اول - ۱۳۵۰.
۴۳. قانون راجع به استرداد مجرمین ایران مصوب سال ۱۳۳۹ - مجموعه قوانین جزایی سال ۱۳۷۱
۴۴. قربان حسینی، علی اصغر (۱۳۷۰) استرداد مجرمین و نقش سازمان پلیس بین الملل در انجام آن، مجله نگهبانان قالباً سالمی، شماره سوم، سال اول آذر.
۴۵. کاتبی، حسینقلی، فرهنگ حقوقی فرانسه به فارسی، تهران انتشارات گنج دانش، چاپ اول، ۱۳۷۲.
۴۶. کاستلز مانوئل، عصر اطلاعات، جلد سوم، ترجمه احمد علیقلیان و افشین خاکباز، انتشارات طرح نو، چاپ سوم ۱۳۸۲.
۴۷. کی نیا، مهدی - مقدمه حقوق بین الملل عمومی، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول، ۱۳۴۰.
۴۸. گارو - مطالعات نظری و عملی در حقوق جزا، ترجمه و تطبیق: دکتر سید ضیا الدین نقابت - جلد اول، انتشارات مهر آگین، تهران ۱۳۴۳.
۴۹. گسن، ریمون، جرم شناسی کاربردی، ترجمه مهدی کی نیا، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی ۱۳۷۰.
۵۰. گیدنز آنتونی، جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، نشر نی، چاپ نهم، ۱۳۸۲.
۵۱. لازوژ، کریستین، سیاست جنایی، جلد اول، ترجمه علی حسین نجفی ابرند آبادی، نشر یلدا، ۱۳۷۵.
۵۲. محسنی، مرتضی، حقوق جزای عمومی، چاپ اول، انتشارات گنج دانش، ۱۳۷۰.
۵۳. معین، دکتر محمد، فرهنگ معین، جلد اول، انتشارات سپهر، ۱۳۷۵.
۵۴. معظمی، شهلا، جرم سازمان یافته و راهکارهای جهانی مقابله با آن، نشر دادگستر، چاپ اول، پاییز ۱۳۸۴.
۵۵. معظمی، شهلا، فرار دختران چرا، انتشارات گرایش، چاپ اول، ۱۳۸۲.

۵۶. میرفلاح نصیری، سیده ندا، تعهد به استرداد یا محاکمه در حقوق بین الملل کیفری، انتشارات موسسه مطالعات و پژوهش های حقوقی، تهران، ۱۳۹۴.
۵۷. میر محمد صادقی، حسین، حقوق جزای بین الملل، مجموعه مقالات، نشر میزان، چاپ اول ۱۳۷۷.
۵۸. میر عباسی (باقر) - سالنامه کمیسیون حقوق بین الملل - جلد دوم - سال ۱۹۷۶.
۵۹. می ری دلماس مارتی، نظام های بزرگ سیاست جنایی، ترجمه علی حسین نجفی ابرند آبادی، جلد اول، چاپ میزان، پاییز ۱۳۸۱.
۶۰. نجاتی، مهدی، پلیس علمی و کشف علمی جرایم، انتشارات سمت، چاپ اول بهار ۱۳۸۱.
۶۱. نفیسی (علی اکبر) - فرهنگ نفیسی (ناظم الاطباء) - فرنودساز - تهران - چاپ اول - جلد اول ۱۳۴۲.
۶۲. واحدی، قدرت اله، حقوق بین الملل کیفری، انتشارات جنگل، چاپ اول، ۱۳۸۹.
۶۳. حسینی نژاد (حسینقلی) - حقوق کیفری بین الملل، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۱.

مقالات

۶۴. امیدی، علی؛ محمدی، عطا؛ ماسکانی، شمال، بررسی موانع اینترنتی در ارتباط با استرداد مجرمین در دو سطح بین المللی و داخلی و ارائه راهکارهایی برای بهینه کردن استرداد مجرمین به ایران مطالعات بین المللی پلیس زمستان - ۱۳۹۱ شماره ۱۲، ص ۷۶ تا ۵۳.
۶۵. بولوکوس، آدام و گارهام فارل، جرم سازمان یافته و قاچاق مواد مخدر تالشهای سازمان ملل متحد، ترجمه مهرداد رایجیان اصل، مجموعه شش جلدی همایش علمی و کاربردی جنبه های مختلف سیاست جنایی در قبال مواد مخدر، جلد سوم روزنامه جمهوری اسلامی، چاپ اول ۱۳۷۹.
۶۶. توجیهی، عبداللعلی، کاربرد یافته های بزه دیده شناختی در روند مبارزه با اعتیاد، مجموعه شش جلدی همایش بین المللی علمی کاربردی جنبه های مختلف سیاست جنایی در قبال مواد مخدر، جلد دوم روزنامه جمهوری اسلامی، چاپ اول ۱۳۷۹.
۶۷. ریک، کاسپرن، امنیت اطلاعات و تحقیق جنایی، ترجمه محمد حسن دزیانی، ترجمه دبیرخانه شورای عالی انفورماتیک، سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۳۷۶.
۶۸. ژاک بوریگان، بزه کاری سازمان یافته در حقوق کیفری فرانسه، ترجمه علی حسین نجفی ابرند آبادی، مجله تحقیقات حقوقی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۲۲-۲۱ زمستان ۱۳۷۶.
۶۹. سازمان ملل، نشریه بین المللی سیاست جنایی، شماره ۴۴-۴۳ سال ۱۹۹۴، ترجمه دبیرخانه شورای عالی انفورماتیک، سازمان برنامه و بودجه کشور، سال ۱۳۷۶.
۷۰. شمس ناتری، محمد ابراهیم، پولشوئی، آثار و عکس العمل ها، مجله اندیشه حقوقی دانشکده حقوق مجتمع آموزش عالی قم، شماره ۵ زمستان ۱۳۸۲.
۷۱. صفاری، علی، پیشگیری وضعی از جرم، مجله تحقیقات حقوقی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۳۴-۳۳.
۷۲. شهنواز نیک انجام، استرداد مجرمین، نشریه دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره ۲۳، بهمن ۱۳۶۶.
۷۳. فیشر بویل، ایزابل و موسه، مارک ضرورت اتخاذ تدابیر داخلی به منظور پیشگیری از جرایم، ترجمه سید علی هنجی مجله تحقیقات حقوقی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۴۳، بهار و تابستان ۱۳۸۵.
۷۴. قربان حسینی، علی اصغر، استرداد مجرمین و نقش سازمان پلیس بین الملل در انجام آن، مجله نگهبان انقلاب اسلامی شماره سوم، سال اول آذر ۱۳۷۰.
۷۵. مخدوم، حمیدرضا، بررسی نقش اینترنتی در استرداد مجرمین و موانع موجود در امر استرداد، مطالعات بین المللی پلیس، بهار ۱۳۸۹، ص ۳۵ تا ۴۴.

فصل نامه:

۷۶. فصل نامه اینترپل (با توجه به پلیس فنلاند- پولشویی)، ناجا، زمستان ۱۳۸۷، با نظارت دکتر محمد رضا کریمی.
۷۷. فصل نامه اینترپل (با توجه به پلیس ترکیه- پولشویی)، ناجا، بهار ۱۳۸۸، با نظارت دکتر محمد رضا کریمی.
۷۸. فصل نامه اینترپل (با توجه به پلیس فرانسه- پولشویی)، ناجا، تابستان ۱۳۸۸، با نظارت دکتر محمد رضا کریمی.
۷۹. فصل نامه پلیس بین الملل ناجا و سیاست گذاری تروریسم بین المللی، گروه تحقیقات ناجا، تیر ۱۳۸۷.

پایان نامه ها

۸۰. فاطمی شریعت پناهی، سید کاظم، استرداد مجرمین، رساله دکتری، دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی ۱۳۵۲
۸۱. پیوست ها
۸۲. فهرست موافقتنامه های منعقد شده همکاری حقوقی- قضائی بین جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها
۸۳. نمونه درخواست های استرداد مجرمین
۸۴. قانون راجع به استرداد مجرمین مصوب ۱۳۳۹/۲/۱۴
۸۵. قرارداد استرداد مجرمین بین دولت شاهنشاهی ایران و دولت فرانسه مصوب ۱۳۴۵/۸/۲۲
۸۶. قانون اجازه مبادله پروتکل منضمه به عهدنامه ودادیه و تأمینیه ایران و افغانستان و پروتکل راجع به استرداد مجرمین و متهمین به جرم مصوب ۱۳۰۷/۱۰/۱۶
۸۷. قانون موافقت نامه استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری آذربایجان مصوب ۱۳۷۸/۱/۲۵
۸۸. قانون معاهده استرداد مجرمین بین جمهوری اسلامی ایران و اوکراین (تاریخ انعقاد: ۱۳۸۳/۲/۲۲)
۸۹. قانون موافقت نامه استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت قطر مصوب ۱۳۸۹/۲/۱۸
۹۰. قانون موافقت نامه استرداد مجرمین بین دولت جمهوری اسلامی ایران و امارات متحده عربی مصوب ۱۳۸۹/۹/۳۰
۹۱. قانون موافقت نامه همکاری حقوقی در امور مدنی و کیفری بین جمهوری اسلامی ایران و جمهوری ترکیه مصوب ۹/۳۰ ۱۳۸۹/
- منابع لاتین

Books , Articles

92. BLACKS LAW DICTIONARY. West publishing co. sixth Edito, ۱۹۹۰.
93. Bringing drug criminal to justice the need for global cooperation ,UN General assembly , special session on world drug program, ۸-۱۰ june ۱۹۹۸
94. Lombois (c). Droit penal international paris, Dalloz, ۱۹۷۱
95. ICPO- international criminal police review, ۱۹۹۲-NO ۴۳۸
96. ICPO- international criminal police review, ۱۹۹۱-NO ۴۳۳
97. ICPO- international criminal police review, ۱۹۸۹-NO ۴۱۰
98. LOUISE SHELLY. The current state of corruption in the NIS . un published statement [http://www.american.edu/trace/pdfs/testimony ۷۹۹.pdf](http://www.american.edu/trace/pdfs/testimony%20۷۹۹.pdf)
99. Commentary on the UN convention against illicit traffick in narcotic drugs and psychotropic substance ۲ december ۱۹۹۸
100. OBERGFELL-Funches The reaction of civil population and the potential of community crime prevention in the frame work of fighting organized crime (summury) toward a European criminal law against organized crime V. Millitello and Huber, Freiburg ۲۰۰۰
101. OWEN GREEN, Examining international response to illicit arms trafficking, crime , law , a social change , VOL۳۳,NO. ۳, April ۲۰۰۰, kluwer Academic publisher.
102. UN.Doc A/۳۸۳/۵۵/Add.۱

- 103.http://www.euopa.eu.int/earlex/ex/en/com/dat/1999/en_599_pco_352.html
104. Interpretative notes for the negotiation of the protocol to prevent suppress and punish trafficking in person especially women and children supplementing the un convention against transnational organized crime
105. Victor Vasilievich Luneev, crime in the xxth century, international analysis chapter 9 American. Criminological
106. [Http://www.Edu/traccc/pdfs/HTML/Luneev chapter9. Html](http://www.Edu/traccc/pdfs/HTML/Luneev%20chapter9.html)
107. Kube, Edwin & al "The criminal justice system facing the challenge of organized" revue international the droit penal" vol 68 1997

International Documents and Conventions

108. Constitution of the Interpol adapted by the general assembly AT ITS 25th session
109. [Vienna-1956]
110. Common wealth scheme for the rendition of fugitive offenders, London , 1966 as amended in 1990
111. Convention on Mutual Assistance and cooperation between customs Administration, Brussels , 1997
112. Convention on the setting up of a European police
113. Office (EUROPOL) Brussels, 1995
114. Draft International Convention for the suppression of Terrorist Financing (1999)(A.C.54/6/c.16)
115. European Convention on the Transfer of proceedings in Criminal Matters (Strasbourg-1972)
116. Model Treaty Extradition New York 14 ember 1990
117. Rome Statute of the International Criminal Court (Rome - 1998)
118. Scheme relating to Mutual Assistance in criminal Matters within the common wealth , Deen Haag 1989 , as amended 1990
119. Un convention Against Corruption (Merida- 2003) Article 14(b)
120. UN Convention Against Illicit Trafficking in Narcotic Drugs and Psychotropic substances (Viena- 1988)
121. UN convention against Transnational organized crimes
122. [Palermo-2000]
123. UN DOC.A/383/55/Add.1
124. UN.Doc.A/Res/159/49(1994)
125. Universal Declaration of Human rights 1948
126. Un Tready on Mutual Assistance in criminal Matters , New York, 14 December 1990

General Assembly Approvals

127. Resolution No/AGN/50/Res/2(1981-Nice)
128. Resolution No/AGN/53/Res/6(1984- Luxembourg)

- 129.Resolution No/AGN/۶۳/Res/۱۶(Rome- ۱۹۹۴)
- 130.Resolution No/AGN/۶۵/Res/۱۲(Antalya-۱۹۹۶)
- 131.Reso Resolution No/AGN/۶۵/Res/۱۷(New Dehli-۱۹۹۶)
- 132.Resolution No/AGN/۶۶/Res/۶(New dehli-۱۹۹۷)
- 133.Resolution No/AGN/۶۶/Res/۷(New dehli-۱۹۹۷)
- 134.Resolution No/AGN/۶۷/Res/۱۶(Cario-۱۹۹۸)
- 135.Resolution No/AGN/۶۷/Res/۲(cario-۱۹۹۸)
- 136.Resolution No/AGN/۶۸/Res/۸(Seaul-۱۹۹۸)
- 137.Resolution No/AGN/۶۹/Res/۵(Rhodes-۲۰۰۰)
- 138.Resolution No/AGN/۶۹/Res/۱۰(Rhodes-۲۰۰۰)
- 139.Resolution No/AGN/۷۴/Res/۹(Berlin-۲۰۰۵)
- 140.Resolution No/AGN/۷۴/Res/۱۰(Berlin-۲۰۰۵)
- 141.Resolution No/AGN/۷۴/Res/۱۲(Berlin-۲۰۰۵)
- 142.Resolution No/AGN/۷۴/Res/۱۴(Berlin-۲۰۰۵)
- 143.Resolution No/AGN/۷۵/Res/۱۸(Berlin-۲۰۰۵)

Sites

144. www.interpol.int
145. <http://www.interpol.int/public/PO/Legal materials/fact sheets/Fsll.asp>
146. <http://www.interpol.int/public/ICPO/Legal materials/fact sheet/ Fsb..asp>
147. <http://www.interpol.int/public/ICPO/Legalmaterials/ fact sheet/ Fsb..asp>
148. <http://www.interpol.int/public/ICPO/core functions/ secure com.asp>
149. <http://www.interpol.int/public/organized crime/ default.asp>
150. <http://www.interpol.int/public/weapons/default.asp>
151. <http://www.interpol.int/public/work art/news.asp>
152. <http://www.interpol.int/public/word life/ default asp>
153. <http://www.interpol.int/public/environmental>
154. <http://www.interpol.int/public/Financial crime/ FOPAC/default asp>
155. <http://www.interpol.int/public/Drugs/ synthetic/ default.asp>
156. <http://www.europol.nl/legal/conv/en/htm>
157. <http://www.alleged-mafia-site.com>
158. <http://www. Spie.org/proceeding/۲۹۳۹>
159. <http://www.mercat. Com/quest/interro/htm>
160. <http://www.fas.org/irp/gao/nsi ۹۶۵۲>
161. AGREEMENT on extradition between the European Union and United States of America
162. EU/US agreements on extradition and on mutual legal assistanc